

RI NABE CARTA RI XUTZ'IBAJ RI SAN PABLO CHQUE RI COJONELAB AJ CORINTO

Ri apóstol Pablo cuchap u tz'ibaxic jun carta chque ri kachalal cojonelab aj Corinto

¹ In wa', ri Pablo, in siq'uim rumal ri Dios rech quinoc che apóstol, jun chque ru tako'n ri Jesucristo. Je wa' nu banic rumal chi are u rayibal ri Dios. Ri in, wachi'l ri kachalal Sóstenes, ² quintz'ibaj bi wa' we wuj ri' chque ri kachalal cojonelab che ri Dios ri e c'o pa ri tinimit Corinto, ri e rech ri Dios rumal chi xa e jun ruc' ri Cristo Jesús. Ri Dios e u siq'uim rech cäban ch'ajch'oj che ri canima', quek'ax c'u pu k'ab ri Are' junam cuc' conojel ri cäquibij chi e cojoninak che ri Kajaw Jesucristo ri e c'o pa ronojel tinimit. Ri Jesús are Cajaw ri e are', xukuje' ri Kajaw uj. ³ Are ta ba' ri Dios ka Tat xukuje' ri Kajaw Jesucristo cutok'obisaj i wäch, cubano chi cuxlan ri iwanima'.

Ri apóstol Pablo cumaltioxij che ri Dios chi u tok'obisam qui wäch ri cojonelab aj Corinto

⁴ Ronojel k'ij quinya maltioxinic che ri Dios rumal iwech, rumal chi sibalaj nim ri tok'ob u yo'm ri Are' chiwe xa rumal ri Cristo Jesús. ⁵ Rumal c'u rech chi xa ix jun ruc' ri Cristo, ri Dios u yo'm chiwe ronojel u wäch je'lalaj tak tewchibal ajchicaj. Ri Are' xuya chiwe ronojel u wäch etamanic, xukuje' xuya chiwe chi quixcowinic quitzijoj wa'

we etamanic ri'. ⁶ Rumal ri', ri ka tzijom chiwe chrij ri Cristo, kas k'alaj wa' pa ri i c'aslemal cämïc. ⁷ Je ri' man c'o tä jun u wäch tewchibal ajchicaj ri mat yo'm chiwe rumal ri Dios, ix ri', ri ix eyeninak che ri k'ij ri cäpe na ri Kajaw Jesucristo, cuc'ut c'u rib chkawäch. ⁸ Ri Are' cuban na chi kas quiji quiba ri iwanima' pa ri i cojonic c'ä cäq'uis na ronojel, rech man c'o tä mac cäriktaj chiwij pa ri k'ij ri cäpe na ri Kajaw Jesucristo. ⁹ Ri Dios amak'el ronojel k'ij cuban ri cuchi'j u banic. Are c'u ri Are' xixsiq'uinic rech xa junam i wäch ruc' ri u C'ojol Jesucristo ri Kajaw.

Waral cäkasiq'uij wi ri pixbenic ri xuya ri apóstol Pablo chque ri cojonelab ri xak cäquitasala quib

¹⁰ Kachalal, quixinbochi'j pa ru bi' ri Kajaw Jesucristo chi quiban utzil chixol. Chijunamaj ba' i wäch, xa c'u mitasala iwib. Xane rajwaxic chi junam ix c'o wi, chi quijunamaj ri i chomanic, rech xa junam ri i rayibal. ¹¹ Kachalal, quinbij wa' chiwe rumal chi jujun chque ri rachalaxic ri nan Cloé qui bim chwe chi c'o ch'oj chixol. ¹² Ri cwaj quinbij chiwe, are la' chi ri ix chijujunal jalan wi ri quibij. C'o jun ri cubij: “Ri in, in c'o ruc' ri Pablo,” —cächa ri'. Jun chic cubij: “E ri in, in c'o ruc' ri Apolos,” —cächa'. Jun chic cubij: “In ri', in c'o ruc' ri Pedro,” —cächa ba' ri jun. E c'u ri jun chic cubij: “¡Ri in c'ut, in c'o ruc' ri Cristo!” —cächa ri jun chic. ¹³ ¿A xa pu lo banom ch'äkatak che ri Cristo? ¿A are lo ri in Pablo ri xinrip cho ri cruz, xincäm c'u rumal iwech? ¡Man je' taj! ¿A xban ne lo i kasna' pa nu bi' in ri Pablo? ¡Man je' taj! ¹⁴ Xa maltiox che ri Dios chi man c'o tä jun chiwe nu banom u kasna',

xane xak xuwi ri Crispo, xukuje' ri Gayo. ¹⁵ Xak je ri', man cuya' taj cubij jun chi xban u kasna' pa nu bi' in. ¹⁶ Je', ya cäna'taj chwe chi xinban qui kasna' ri e c'o pa rachoch ri Estéfanas, man cänataj tä c'u chwe we c'o chi na jun ri xinban u kasna'. ¹⁷ Man in takom tä c'u rumal ri Cristo chubanic qui kasna' ri winak, xane chutzijoxic ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio chrij ri Jesucristo. Man xincoj tä c'u je'lalaj tak tzij re nimak tak etambal xa che qui ch'auquic ri winak. Je ri' rech man quinban tä che ru cämical ri Cristo chi mat c'o u patän.

Ruc' ri Cristo cäriktaj ri nimalaj u chuk'ab ri Dios, xukuje' ru no'j

¹⁸ Ru Lok' Pixab ri Dios ri cätzijox chrij ru cämical ri Cristo, are je' ta ne tzij wa' ri man c'o tä qui patän chque ri winak ri cäsach na qui wäch. Chke uj c'ut ri ka rikom chi ru tobanic ri Dios, wa' we Tzij ri' c'o ri nimalaj u chuk'ab ri Dios ruc' che ka to'ic.

¹⁹ Cubij c'u ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic:

Quinsach na u wäch ri qui no'j

ri ajno'jab,

quinwesaj c'u na apan ri quetambal

ri winak ri sibalaj c'o quetam,

—cächa ri'.

²⁰ ¿A nim lo u banic ri c'o u no'j cämich? E ri winak ri xa e oquinak che retamaxic ronojel u wäch chomanic, ¿a c'o ne lo qui patän ri'? ¡Man c'o taj! E c'o xukuje' ri quetam u chomaxic q'uia u wäch etambal chrij ri c'o cho ruwächulew. ¡Man kas tä c'o u patän wa'! ¿A mat iwetam chi ri Dios u banom chi man c'o tä u patän ri etambal ri xa ajuwächulew? ¡Je', je ri'! ²¹ Are c'u ri Dios ri c'o u

no'j retam jas ri tajin cubano. Xubano chi ri winak ajuwächulew man quecowin taj kas cäquetamaj u wäch ri Are' xak ruc' ri quetambal. Xuchomaj c'u ri Dios chi queto' na jachin tak ri quecojon che ri Are' rumal ri Lok'alaj u Tzij ri cätzijox chque, pune c'u we tzij ri' je' ta ne u tzij jun winak ri man c'o tä retam chque ri jule' winak chic.

²² Ri winak aj Israel are cäcaj cäquil cajmabal tak etal ri cäban chquiwäch. Are c'u ri winak aj Grecia xa cäquitzucuj nimalaj etambal. ²³ Ri uj c'ut are cäkatzijoj ri Cristo ri xripic, xcämisax cho ri cruz. Ri winak aj Israel xa tzel cäquita wa' we tzij ri'. Ri niq'uij winak chic ri man e aj Israel taj cäquibij chi we tzij ri' are ru tzij jun ri man c'o tä retam. ²⁴ Chquiwäch c'u conojel ri e siq'uital rumal ri Dios, we aj Israel o man e aj Israel taj, rumal ri Cristo cäk'alajin na ru chuk'ab ri Dios, xukuje' ru no'j ri Dios. ²⁵ C'o c'u ri cuban ri Dios ri cäquichomaj ri winak chi xa man c'o tä u patän. Pune je ri', ri cuban ri Dios nim na u no'j wa' chuwäch ri qui no'j winak. Xukuje' c'o ri cuban ri Dios ri cäquichomaj ri winak chi are wa' cäc'utuwic chi xa man c'o tä ri nimalaj u chuk'ab ri Are'. Pune je' ri qui chomanic ri winak, ri cuban ri Dios are nim na u chuk'ab wa' chuwäch ri qui chuk'ab winak. ²⁶ Kachalal, rajwaxic ba' quich'obo chi ri Dios xixusiq'uij ix, pune man e q'uia tä chiwe ri c'o iwetambal jas ri quetambal ri niq'uij winak ajuwächulew, man ix q'uia taj ri c'o takanic pa i k'ab, man ix q'uia tä c'ut ri nimak i banic. ²⁷ Xane ri man c'o tä quetambal chquiwäch ri winak, e are c'u wa' ri xeucha' ri Dios che resaxic qui q'uixbal ri c'o qui no'j. Ri winak ri queilitajic chi xak tok'ob

qui wäch, e are wa' ri xeucha' ri Dios che resaxic qui q'uixbal ri c'o takanic pa qui k'ab. ²⁸ Xukuje' ri man c'o tä qui patän chquiwäch ri winak, ri etzelam qui wäch, ri man c'o tä qui banic, e are wa' xeucha' ri Dios chusachic qui wäch ri nimak qui banic cho ruwächulew. ²⁹ Je ri' rech man c'o tä jun cunimarisaj rib chuwäch ri Dios. ³⁰ Tzare c'u ri Dios u banom chiwe chi xa ix jun chic ruc' ri Cristo Jesús. U banom chi rumal ri Cristo c'o chi ri ka no'j, xukuje' chi rumal ri Are' cäjicomataj ri kanima' chuwäch ri Dios, uj jachom pu k'ab, ka rikom c'u ru tobanic. ³¹ Je ba' ri', rech kas je' quelic jas ri cubij ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic: “We c'o jas ri craj jun cuya u k'ij, are chuya u k'ij ri Kajaw Jesús,” —cächa'.

2

Ri cäkatzijoj are chrij ri Cristo ri xrip cho ri cruz, xcämisax chila'

¹ Kachalal, aretak xinopan iwuc' chuk'alajisaxic ru Lok' Pixab ri Dios, man xincoj tä tzij ri nimak qui banic, man xincoj tä c'u tzij re nimak tak no'j. ² Aretak xinc'oji iwuc', man c'o tä chi jas ri xinchomaj u tzijoxic chiwe, xane xak xuwi xinchomaj ri Jesucristo ri xcämisax cho ri cruz. ³ Aretak xinc'oji iwuc' man c'o tä nu chuk'ab, xane sibalaj xinxej wib, xinbirbitic. ⁴ Aretak xixintzijobej, xintzijoj ru Lok' Pixab ri Dios chiwe, man xincoj tä tzij ri xak re qui no'j winak che i ch'aquic, xane xixinch'ac ruc' ru chuk'ab ri Lok'alaj Espíritu. Are wa' ri xc'utuwic chi ri tzij ri xinbij are rech ri Dios.

⁵ Je ri' xinbano rech man cäcu'bi tä i c'ux chrij ri quetambal ri winak, xane chrij ru chuk'ab ri Dios.

Waral cäkil wi chi rumal ri Lok'alaj Espíritu c'o ri ketambal ri cäpe ruc' ri Dios

⁶ Pune je ri', cäkaya tijonic ruc' nojibal chque ri cojonelab ri c'o na más quetam. Are c'u we nojibal ri' man ajuwächulew taj, man are tä c'u qui nojibal winak ri c'o qui takanic puwi' ruwächulew, ri xa tajin cäsach qui wäch. ⁷ Are cäkatziyoj ri nojibal ri cäpe ruc' ri Dios, ri c'u'tal chquiwäch ri winak. Are wa' ru chomam lok ri Dios tzaretak mäja' cuban ruwächulew, rech ri uj cäkarik ru tobanic ri man c'o tä u q'uisic. Man etamtal tä c'u wa' nabe pa ri ojer tak k'ij. ⁸ We etamanic ri' man c'o tä jun chque ri c'o qui takanic cho ruwächulew ri xquich'obo. We ta xquich'obo, mat xquirip ri' cho ri cruz ri Kajaw Jesús ri sibalaj nim u k'ij. ⁹ Are je' ri cubij pa ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic:

Ri Dios c'o ri u banom u banic

ri c'olotal rech cäyi'

chque ri lok' cäquil wi ri Are'.

Man c'o tä jun ilowinak wa',

man c'o tä jun ri towinak u tzijol,

man c'o tä c'u jun u chomam ri',

—cächa ri'. ¹⁰ Ri Dios c'ut xuc'ut wa' chkawäch uj rumal ri Lok'alaj Espíritu. Je ri', rumal chi ri Lok'alaj Espíritu cäcowinic cäretamaj ronojel, xukuje' ne ri c'o pa ranima' ri Dios.

¹¹ ¿A c'o pu lo jun chquixol ri winak ri cuch'obo jas ri c'o pa ranima' jun winak chic? ¡Man c'o taj! Xane xuwi ri espíritu rech ri are' retam ronojel wa'. Je c'u ri', xak xuwi ri Espíritu rech ri Dios retam ri c'o pa ranima' ri Dios. ¹² Ri uj c'ut man are tä

ka c'amom ri espíritu quech ri winak ajuwächulew, xane are ka c'amom ri Espíritu ri cäpe ruc' ri Dios, rech cäketamaj ronojel ru yo'm ri Dios chke rumal ri nimalaj u tok'ob. ¹³ Ru yo'm ri Dios chke man cäkatzijoj tä wa' ruc' ri no'j ajuwächulew ri xa ka tijom kib che ruc' ri qui tzij winak, xane ruc' ri tzij ri c'utum chkawäch rumal ri Lok'alaj Espíritu. Je c'u ri' cäkatzijoj ri kas tzij rech ri Dios chque ri c'o ri Lok'alaj Espíritu pa canima'.

¹⁴ Ri winak ri man c'o tä ri Lok'alaj Espíritu pa ranima' man cuc'amowaj tä ru Lok' Pixab ri Dios. Che ri are' xa man c'o tä u beyal wa' rumal chi man cäcowin taj cuch'obo. Rajwaxic c'ut chi c'o ri Lok'alaj Espíritu pa ranima' chuch'obic wa'. ¹⁵ Are c'u ri winak ri c'o ri Lok'alaj Espíritu pa ranima' cäcowin chuch'obic ronojel, jachique ri utz, jachique ri man utz taj. Ri are' c'ut man c'o tä jun cäcowin chuch'obic jas ri kas c'o pa ranima' ri are'. ¹⁶ Cubij c'u ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic: “¿Jachin lo etamaninak ru chomanic ri Kajaw Dios? ¿Jachin ta c'u lo ri cäcowinic cuya u no'j ri Are'?” — cächa'. Pune ta ne je ri', ri uj c'o ru chomabal ri Cristo kuc'.

3

Ri uj konojel kachi'l kib cäkapatänij ri Dios

¹ Kachalal, ri in, aretak xinc'oji iwuc', man xincowin taj xixintzijobej je' jas ri winak ri c'o ri Lok'alaj Espíritu pa canima', xane xixintzijobej je' ta ne ix winak ri mäja' quixcojonic, je' ta ne chi ix ac'alab ri mäja' kas quich'ob ri cojonic che ri Cristo. ² Man xinya tä tijonic chiwe ri man quich'ob taj, xane xixintijoj je' ta ne chi c'ä ix

ac'alab ri cäyi' ri tu' chiwe chuq'uexwäch ri kas wa, rumal chi je' ta ne ix ac'alab ri man xixcowin tä chutijic ri kas wa. Mäja' c'u ne quixcowin che cämïc. ³ Je ri', rumal chi ri ix are quibano xak jas ri quiwaj je' ta ne ix winak ri mäja' quixcojonïc. We ri ix c'äx quina' aretak curik utzil jun winak, aretak xak ch'oj quiwaj, quitasala tak iwib, ri ix je' ta ne ix winak ri mäja' quixcojonïc. Je' quibano jas ri cäca'n conojel ri winak ri man quecojon taj. ⁴ Aretak jun cubij: “Ri in, in c'o ruc' ri Pablo,” —cächa'. Ri jun chic cubij: “Ri in, in c'o ruc' ri Apolos,” —cächa ri'. Are je' ta ne ix winak ri mäja' quecojonïc.

⁵ ¿Jas pu lo u banic ri Pablo? ¿Jas u banic ri Apolos? Ri uj xak uj patänil tak re ri Dios, rumal c'u ri ka tzij ri ix xixcojonïc. Chkajujunal ri uj xka'no jas ri xuya ri Dios pa ka k'ab. ⁶ Ri in xintic ri ija' pa ri iwanima', ri Apolos xuja'j, are c'u ri Dios xq'uiyisanic. ⁷ Ri xticowic rachi'l ri xja'nic man are tä nim qui banic chuwäch ri Dios ri xq'uiyisanic. ⁸ Ri cäticow ri ija' xukuje' ri cäja'nic xak e junam chuwäch ri Dios. Chquijujunal c'ut cäyi' na chque rumal ri Dios ri tojbal re ri ca'nom ruc' ri xjach pa qui k'ab. ⁹ Je ri', rumal chi ri uj, uj kachi'l kib chupam ri chac chupatänixic ri Dios. Are c'u ri ix, ix je' ta ne ulew ri cätic u wäch rumal ri Dios.

Xukuje' ri ix, ix junam ruc' jun ja ri tajin cuyac ri Dios. ¹⁰ Ri in, in je' jas jun yacal ja ri kas retam ru chac. Ri Dios xuya pa nu k'ab ri u cojic ru tac'alibal ri ja. C'o c'u jun chic ri culem ri xan puwi'. Chquijujunal c'u ri niq'uiyaj chic rajwaxic chi kas cäquil na jas u lemic cäca'no. ¹¹ Man c'o tä

chi jun ri cuya' cucoj jun tac'alibal chic, rumal chi ri ya cojom rumal ri Dios, tzare ri Jesucristo. ¹² E c'o c'u winak ri utz cäca'n na chulemic puwi' we tac'alibal ri', je' ta ne chi cäquicoj k'än puak, sak puak, xukuje' je'lalaj tak abaj. E c'o chi niq'uijaj chic ri je' ta ne che', q'uim, xukuje' patz'än ri cäquicojo. ¹³ Curika c'u na jun k'ij aretak cuk'at tzij ri Cristo, cäk'alajin c'u na jas u wäch ri' ri xquilemo chquijujunal rumal chi ri k'ij ri' cäpe na ruc' k'ak'. We k'ak' ri' are cäk'alajisan na jas u wäch ri xca'n chquijujunal. ¹⁴ We ru chac ri winak ri xuyac puwi' ri tac'alibal man cäsach tä u wäch rumal ri k'ak', cäyi' na ri tojbal re. ¹⁵ We c'u ru chac ri winak cäsach u wäch rumal ri k'ak', cutzak na ri' ronojel ri xubano. Ri are' c'ut cuto' na rib jas jun winak ri xa jubik' man xc'atic, xcowin c'ut xresaj rib pa ri k'ak'.

¹⁶ ¿A mat iwetam chi ri ix, ix rachoch ri Dios, xukuje' chi ri Espiritu rech ri Dios c'o pa ri iwanima'? ¹⁷ We c'o jun cusach u wäch ri rachoch ri Dios, xukuje' ri Dios cusach na u wäch ri winak ri'. Je ri', rumal chi ri rachoch ri Dios tastal wa' chrij ronojel u wäch etzelal, ix c'u ri' we rachoch ri Dios ri'.

¹⁸ C'o ba' jun musub rib. We c'o jachin jun ri cuchomaj chi retam ronojel ri etamanic ri quetam ri winak ajuwächulew, chubana che rib chi man c'o tä retam, rech je ri' kas cäc'oji na retambal. ¹⁹ Ri etambal ri xak ajuwächulew, man c'o tä u patän wa' cho ri Dios, cubij c'u ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic: “Ri Dios queuchap na ri c'o quetambal, queukasaj na chupam ri c'äx pune c'o ri qui no'j,” —cächa'. ²⁰ Xukuje' cubij: “Ri Dios retam chi man

c'o tä u patän ri qui chomanic ri c'o quetambal,” —cächa ri'. ²¹ Rumal ri' c'o ba' jun munimarisaj rib xa rumal rech jun winak. Ronojel c'u ri c'olic are iwech ix: ²² Ri Pablo, ri Apolos, ri Pedro, ruwächulew, ri c'aslemal, ri cämical, ri k'ij cämïc, ri k'ij ri quepe na, ronojel wa' are iwech ix. ²³ Ri ix c'ut, ix rech ri Cristo. Ri Cristo c'ut Are rech ri Dios.

4

Ri apóstol Pablo cutzijoj ri chac ri cäca'n ri apóstoles

¹ Chich'obo ba' chi ri uj, xak uj patänil tak re ri Cristo. Yo'm c'u chke ru k'alajisaxic ru chomam lok ri Dios ri man etamtal tä can nabe. ² Rajwaxic c'ut chi jachin ri yo'm jun ekle'n pu k'ab, chuc'utu chi jicom ranima'. ³ Are c'u ri in man kas tä quinoc il we utz ri quibij chwij o man utz taj. Pune quinc'am bi pa k'atbal tzij, cäk'at tzij pa nu wi', man quinoc tä il chbil wib. ⁴ Pune c'u quinna' pa ri wanima' chi man c'o tä etzelal nu banom, man ruc' tä ri' quinbij chi man c'o tä nu mac. Ri Kajaw Jesús c'ut are cäk'atow na tzij pa nu wi'. ⁵ Mik'at ba' tzij ix puwi' jachin jun c'ä mäja' c'u curik ri k'ij. Chiweyej na chi cäpe ri Kajaw Jesús, cäresaj c'u na chi sak ri c'u'tal pa k'ekum. Cuk'alajisaj na ri man etamtal taj ri c'o pa tak ri canima' ri winak. Chquijujunal c'ut cäyi' na chque ru nimarisaxic qui k'ij rumal ri Dios xa jas ri takal chque.

⁶ Kachalal, quinbij wa' we tzij ri' chiwe rech quirik utzil. Xincoj c'u wib in, xukuje' ri Apolos che jun c'utbal chiwäch. Quinbij wa' chiwe rech quiwetamaj iwe kuc' uj chi man cuya' taj quiya

u wi' ri i chomanic chrij ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic, rech man c'o tä jun cunimarisaj rib che jun chke uj, cäretzelaj c'u u wäch ri jun chic. ⁷ ¿Jachin pu ri cäbanow utz chawe chquiwäch niq'uiyaj winak chic? ¿Jas ri c'o awuc' ri mat yo'm chawe rumal ri Dios? We c'u are ri Dios ru yo'm wa' chawe, ¿jas che canimarisaj awib je' ta ne ri xak a tuquiel a rikom wa' ri c'o awuc'?

⁸ Ri ix quichomaj chi ronojel chic c'o iwuc', je' ta ne chi ya ix k'inomab chic. Quina' iwib chi ix nimak tak takanelab chic. Are c'u ri uj xak uj yo'm can jela' iwumal. Cwaj ta c'ut chi kas tzij ix nimak tak takanelab rech ri uj xukuje' cujtakan junam iwuc'. ⁹ Ri in quinchomaj chi ri uj, ri uj apóstoles, ri Dios uj u yo'm can q'uisbal chque conojel ri winak. Je' ta ne uj winak ri k'atom tzij pa ka wi' chi cujcämisaxic. Uj yo'm chi sak che ca'yibal rech conojel ri winak ri e c'o cho ruwächulew, xukuje' ri ángeles cujquilo. ¹⁰ Ri uj, chquiwäch ri winak, man c'o tä ka patän xa rumal ru patänixic ri Cristo. Are c'u ri ix quina' chi c'o na i no'j chkawäch uj, c'o c'u ri kas iwetam chrij ri Cristo. Ri uj man c'o tä ka chuk'ab, are c'u ri ix quibano chi c'o na i chuk'ab chkawäch uj. Ri uj quetzelax ka wäch cumal ri winak, are c'u ri ix nim quixil wi. ¹¹ Cämich ri' xak are tajin cäkarik numic, cächaki'j ka chi', sibalaj rajwaxic katz'iak. Cujyok' c'u cumal ri winak, xak cujbinicatic je' ta ne man c'o tä kachoch. ¹² Sibalaj cäkacos kib che ri chac ri rajwaxic cäka'no. Cujquiyok' ri winak, are c'u ri uj man cäkatzelaj tä u q'uexel ri qui tzij ruc' yok'onich, xane ruc' tak tzij re utzil. Aretak cäca'n c'äx chke xak cäkacuyu. ¹³ C'äx quech'aw ri winak

chkij. Are c'u ri uj ruc' utzalaj tak tzij cäkakasaj u wäch ri coyowal. Cämïc xak are ca'nom chke chi ri uj je' ta ne uj mes, je' ta ne chi ri uj, uj winak ri sibalaj c'äx cujbantajic, man c'o tä ka patän.

¹⁴ Man quintz'ibaj tä wa' we tzij ri' chiwe che resaxic i q'uixbal, xane che i pixbexic, je' ta ne chi ri ix, ix lok'alaj tak walc'ual. ¹⁵ Pune e c'o lajuj mil winak ri quixquitijoj chrij ri Cristo, xa jun ri i tat c'olic. In c'ut je' ta ne ri i tat, rumal chi xixcojon che ri Kajaw Jesús aretak xintzijoj ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio chiwe. ¹⁶ Rumal ri' quixinbochi'j chi quiban iwe jas ri quinban in.

¹⁷ Rumal wa' tajin quintak bi ri Timoteo iwuc'. Ri are', rumal ri Kajaw Jesús, je' ta ne lok'alaj nu c'ojol wa' ri jicom ranima'. Cuna'taj c'u na chiwe jas ri nu banom pa ri nu c'aslemal, in cojoninak che ri Cristo. Cuc'ut na chiwäch jas ri quinc'utu jawije' tak quine' wi chquixol ri kachalal cojonelab. ¹⁸ E c'o c'u jujun chiwe ri qui nimarisam quib, cäquichomaj c'ut chi man c'o tä jumul quinopan iwuc'. ¹⁹ Quinweyej chi quinopan na iwuc' chanim, we je ri' craj ri Kajaw Jesús. Quinwil c'u na jas ri kas quecowin chubanic we banal tak nimal ri', man xuwi tä c'u quinta ri cäquibij. ²⁰ Je ri', rumal chi ru takanic ri Dios man xak tä ruc' tzij cäk'alajinic, xane ruc' ru chuk'ab ri Dios. ²¹ ¿Jas c'u quiwaj? ¿A quiwaj chi yajanic quinbana' aretak quinopanic? ¿O a quiwaj chi aretak quinopanic lok' quixinwil wi, ruc' utzil c'ut quixinch'abej?

Waral cäkil wi jas cäban chuk'atic tzij puwi' jun cojonel ri cäkaj pa mac

¹ Elinak u tzijol chi c'o jun chiwe ri u banom rixokil che ru nanabal. Wa' we xbanic ri', are je' jas ri cäca'n ri tz'i' ri xak cäquirik quib, man c'o tä qui pixab. ¡Sibalaj äwas u banic wa'! Man cäca'n tä ne ri' chquixol ri niq'uij winak chic ri man kas quetam tä u wäch ri Dios. ² ¿Jas lo wa' chi ri ix quinimarisaj iwib? ¿A mat rajwaxic chi xa quixbisonic? ¡Je', je ri'! Rajwaxic ba' chi quiwesaj bi chixol ri achi ri xbanow we mac ri'. ³ Pune man in c'o tä iwuc' chwinakil, c'o c'u ri wanima' iwuc'. Nu k'atom chi tzij puwi' ri xbanow ri mac je' ta ne ri in c'o iwuc' chwinakil. ⁴ Aretak quimulij iwib pa ru bi' ri Kajaw Jesús, pune ta ne man in c'o tä iwuc' chwinakil, cäc'oji c'u na ri wanima' iwuc', xukuje' cäc'oji ru chuk'ab ri Kajaw Jesucristo. ⁵ Ri achi ri' rajwaxic cäjach pu k'ab ri Satanás rech cäsach u wäch ru cuerpo. Je ri' rech ri ranima' curik ru tobanic ri Dios pa ri k'ij ri cäpe ri Kajaw Jesús.

⁶ Man utz taj chi quinimarisaj iwib che ri tajin quibano. ¿A mat iwetam ri tzij ri cäbixic: “Ri jubik' ch'äm cuban ch'äm che ronojel ri k'or?” —cächa'. ⁷ Chiwesaj ba' apan ri ojer ch'äm ri cäretzelaj i wäch, rech ix je' jas ri caxlan wa ri man cäyi' tä ch'äm ruc', ri banom ruc' c'ac' k'or, ri cätijow pa ri nimak'ij Pascua* u bi'. Kas tzij c'ut je' i banic wa'. Je ri', rumal chi ri Cristo are xcämisax che sipanic cho ri Dios rumal kech, je' jas ri alaj chij ri cäcämisax pa ri nimak'ij re ri Pascua. ⁸ Ka'na ba' ri nimak'ij re ri Pascua ruc' ri kas tzij, xukuje' ruc'

---

* **5:7** “Pascua”: Chawila' ri San Mateo 26:2, nota.

jun kanima' ch'ajch'oj, jas ri caxlan wa ri man cäyi' tä ch'äm ruc'. Mäka'n ri ka nimak'ij ruc' ru banic ronojel u wäch mac, ruc' ru banic etzelal. Junam c'u wa' ruc' ri ojer ch'äm.

⁹ Pa ri jun wuj chic ri xintz'ibaj bi chiwe xinbij chi mixe' chi cuc' ri niq'uiaj winak ri je' cäca'no jas ri cäca'n ri tz'i' ri xak cäquirik quib, man c'o tä qui pixab. ¹⁰ Man quinbij taj chi mat quixch'aw chi chque ri winak ri je' cäca'n wa' ri e c'o cho ruwächulew, ri cäquitzucuj xak xuwi ri quech ri e are', ri elak'omab, o ri quequik'ijilaj tak tiox. We ta je ri', rajwaxic ri' chi quixel bi cho ruwächulew.

¹¹ Xane xintz'ibaj bi wa' chiwe rech man quiwachi'laj tä chi ri winak ri cäquibij chi e are' kachalal, cäca'n c'u que jas ri cäca'n ri tz'i' ri xak cäquirik quib, man c'o tä qui pixab, o cäquirayij q'uia u wäch jastak, o quequik'ijilaj tak tiox, o cäquiyac tzijtal, o quek'abaric, o cäca'n ri elak'. Jun ri je' u banic wa' man cuya' taj quiwachi'laj, man quixwi' tä c'u ruc' jun ri cubij chi are kachalal, cuban c'u we mac ri'. ¹² Ri in man cuya' taj quink'at tzij pa qui wi' ri winak ajuwächulew. Are ri Dios ri cäk'atow na tzij pa qui wi'. ¹³ Are c'u ri ix, rajwaxic quik'at tzij pa qui wi' ri kachalal cojonelab. Rumal ri' rajwaxic quiwesaj bi ri jun banal etzelal ri' ri c'o iwuc'.

6

Waral cäkil wi chi man ya'tal tä chke chi cuje' chquiwäch ri k'atal tak tzij ri man e cojonelab taj aretak c'o ka ch'oj ruc' jun kachalal

¹ Ri ix, aretak jun chiwe c'o u ch'oj ruc' jun kachalal chic, ¿jas che quic'am bi wa' chquiwäch ri

k'atal tak tzij ri man e cojonelab taj? ¿Jas che man quic'am tä bi wa' chquiwäch ri winak ri e rech ri Dios? ² ¿A mat iwetam chi ri winak ri e rech ri Dios cäquik'at na tzij pa qui wi' ri winak ajuwächulew? We c'u ri ix quik'at na tzij pa qui wi' ri winak ri', ¿a mat takal chiwe quik'at tzij pa tak ri ch'oj ri' ri man nim tä qui banic? ³ ¿A mat iwetam chi cäkak'at na tzij uj pa qui wi' ri ángeles? We je ri', ¿a mat c'u lo cujcowinic cäkak'at tzij puwi' ri cäc'ulmataj pa ri ka c'aslemal waral cho ruwächulew? ¡Je', kas tzij! ⁴ We c'o i ch'oj xa chrij ri cäc'ulmataj waral pa ri i c'aslemal, ¿jas che quixe' chquiwäch ri k'atal tak tzij ri man e jun tä cuc' ri kachalal cojonelab? ⁵ Quinbij wa' chiwe rech quixq'uixic. ¿A xa man c'o tä jun chiwe ri c'o u no'j chuk'atic tzij pa jun ch'oj chquixol ri kachalal? ⁶ We ri kachalal c'o u ch'oj ruc' jun kachalal chic, ¿a rajwaxic lo ri' quebe' chquiwäch ri k'atal tak tzij ri man e cojonelab taj? ⁷ Kas tzij quinbij chiwe chi are jun nimalaj tza-kic wa' chi c'o u ch'oj ri jun ruc' ri jun chic. ¿A mat are utz na we xak quicuyu ri c'äx ri cäban chiwe? ¿A mat are utz na we xak quicuyu we quelak'ax ri jastak iwe? ⁸ Ri ix c'ut man je' tä wa' quibano. Man quiban tä ri jicomal, xane xa quiwelak'aj ri jastak quech tak ri kas iwachalal, ri cojonelab. ⁹ ¿A mat iwetam chi ri winak ri man jicom tä canima' man c'o tä que ri e are' cuc' ri winak ri cätakan ri Dios pa qui wi'? ¡Misub iwib! Ri winak ri je' cäca'no jas ri cäca'n ri tz'i' ri xak cäquirik quib, man c'o tä qui pixab, ri winak ri quequik'ijilaj tak tiox, ri winak ri cäca'n ri nimalaj mac ri äwas u banic ruc' ri rixokil o rachajil jun winak chic, ri achijab ri cäca'n ixok che jun cach achi, ¹⁰ xukuje'

ri elak'omab, ri winak ri cäquirayij q'uia u wäch jastak, ri quek'abarc, ri queyok'onic, ri cäca'n tak c'äx chubanic elak', man c'o tä que ri e are' cuc' ri winak ri cätakan ri Dios pa qui wi'. ¹¹ Jujun chiwe je' i banic wa' nabe, cämíc c'ut ch'ajch'oj chi ri iwanima', i jachom chi iwib pu k'ab ri Dios, banom chi jicom che ri iwanima' cho ri Dios rumal ri Kajaw Jesús, xukuje' rumal ri Espíritu rech ri ka Dios.

Waral cäkil wi chi ri ajchak'el ri ka cuerpo are ri Dios

¹² Craj ne cubij jun: “Jachique ri cwaj quinbano, cuya' quinban wa',” —cächa ne lo. Pune kas tzij, man ronojel tä c'ut curik utzil jun rumal. Jun winak cuya' cubano jachique ri craj, man ya'tal tä c'ut chi jun winak coc che patänil re ri cubano. ¹³ Kas tzij ri cäbixic chi ri wa are wa' che ri ka pam, ri ka pam c'ut are che ri wa. Cäsach c'u na qui wäch wa' we quieb ri' rumal ri Dios. Are c'u ri ka cuerpo man are tä u patän ri u banic jas ri cäca'n ri tz'i' ri xak cäquirik quib, man c'o tä qui pixab, xane ri u patän ri ka cuerpo are u patänixic ri Kajaw Jesús. Ri Kajaw Jesús c'ut rajwaxic ri Are' chuto'ic ri ka cuerpo. ¹⁴ Jas ri xuban ri Dios xuc'astajisaj ri Kajaw Jesús chquixol ri cäminakib, je' cuban na chke uj, cujuc'astajisaj na uj ruc' ru chuk'ab.

¹⁵ ¿A mat iwetam chi ri i cuerpo quetoban chubanic tz'akat che ru cuerpo ri Cristo? ¿A quic'am lo ch'äkap che ru cuerpo ri Cristo chucojic wa' che u tz'akatil ru cuerpo jun ixok ri queuch'abej achijab? ¡Man cuya' tä ri! ¹⁶ ¿A xa man quich'ob taj chi jachin ri curik rib ruc' jun

ixok ri queuch'abej tak achijab, are jun chi ri' ruc' ri ixok? Cubij c'u ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic: "Ri quieb xa e jun chic," —cächa'. ¹⁷ Jachin c'u ri cuban xa jun ruc' ri Kajaw Jesús, xa jun chi ri espíritu ri' ruc'.

¹⁸ Chitasa ba' iwib chrij ri mac ri je' u banic jas ri cäca'n ri tz'i' ri xak cäquirik quib, man c'o tä qui pixab. Apachique jun mac chic ri cuban ri winak man cuban tä c'äx ri' che ru cuerpo. Are c'u ri winak ri cuban ri mac je' jas ri cäca'n ri tz'i' ri xak cäquirik quib, man c'o tä qui pixab, cuban ri äwas ri' chrij ru cuerpo. ¹⁹ ¿A mat quich'obo chi ri i cuerpo are rachoch ri Lok'alaj Espíritu ri c'o pa ri iwanima', ri yo'm chiwe rumal ri Dios, chi ri ix man iwech tä iwib? ²⁰ Pakal c'u ru lok'obem iwe rumal ri Dios. Rumal ri' rajwaxic chi quiya u k'ij ri Dios ruc' ri i cuerpo xukuje' ruc' ri espíritu iwech rumal chi e rech ri Dios wa'.

7

Ri apóstol Pablo queupixbaj ri cojonelab chrij ri c'ulanem

¹ Are c'u che we chanim, quinbij bi chiwe ri xita' lok chwe chupam ri wuj ri xitz'ibaj lok. Kas tzij are utz we ri achi man cäc'uli taj. ² Rech c'ut man quixtzak tä pa ri mac ri je' u banic jas ri cäca'n ri tz'i' ri xak cäquirik quib, man c'o tä qui pixab, rajwaxic chi chquijujunal ri achijab c'o ri quixokil, xukuje' chquijujunal ri ixokib c'o ri cachajil. ³ Rajwaxic c'ut chi ri achi cuban ruc' ri rixokil jas ri rajwaxic u banic, xukuje' ri ixok cuban ruc' ri rachajil jas ri rajwaxic u banic. ⁴ Man ya'tal tä che ri ixok ru banic xa jas ri craj ri are' ruc'

ru cuerpo, xane rajwaxic cuchomaj ri' ri ya'tal che ri rachajil. Xukuje' ri achi man ya'tal tä che ri are' ru banic xa jas ri craj ruc' ru cuerpo, xane rajwaxic cuchomaj ri' ri ya'tal che ri rixokil. ⁵ Mik'atej ba' i rayibal chbil iwib. Xuwi we junam quichomaj chi man quirik tä na iwib quieb oxib k'ij rumal ru jachic iwib chubanic orar. Te c'u ri' are utz we quirik chi iwib, muban ne ri Satanás chiwe chi quixkaj pa mac rumal chi man quich'ij tä chic ri mat quibano xa jas ri quiwaj ix.

⁶ Quinbij we tzij ri' chiwe xa rumal chi ya'talic quinbij wa'. Man are tä c'u jun takanic ri quinya chiwe. ⁷ Cwaj ta ne in chi conojel je' cäca'no jas ri in. Chquijujunal c'ut c'o wi ri sipam chque rumal ru tok'ob ri Dios. Ri jun, jun wi ri sipam che, ri jun chic jun chi wi ri sipam che ri are'.

⁸ Quinbij chque ri achijab ri man e c'ulan taj, xukuje' chque ri malca'nib ixokib chi utz we ta mat quixc'uli'c je' jas ri in. ⁹ We c'u man quich'ij tä chic ri mat quibano xa jas ri quiwaj ix, are utz na quixc'uli'c chuwäch ri xa quiq'uis iwib rumal ri i rayibal.

¹⁰ Are c'u ri e c'ulan chic, quinya we takanic ri' chque, man xak tä c'u in ri quinbinic, xane are ri Kajaw Jesús. Are chi ri ixok mujach can ri rachajil. ¹¹ We c'u ri ixok kujach can ri rachajil, mäc'uli chic. We ta mat je ri', are utz na we xa cutzir ruc' ri rachajil. Je ri' xukuje' ri achi mujach can ri rixokil.

¹² Cwaj c'ut quinbij jun nu chomanic in chque ri niq'uiaj chic, man are tä c'u u takanic ri Kajaw Jesús. We c'o jun kachalal ri c'o rixokil ri man cojonel taj, craj c'u ri ixok cäc'oji ruc', ri achi ri'

man utz tä ri' we kujach can ri rixokil. ¹³ We c'o jun ixok cojonel ri c'o rachajil ri man cojonel taj, craj c'u ri achi cäc'oji ruc', ri ixok ri' man utz tä ri' we kujach can ri rachajil. ¹⁴ Je ri', rumal chi ri achi ri man cojonel taj jachom chi ri' pu k'ab ri Dios rumal chi c'ulan ruc' ri rixokil cojonel, xukuje' ri ixok ri man cojonel taj jachom chi ri' pu k'ab ri Dios rumal chi c'ulan ruc' ri rachajil cojonel. We ta mat je ri' ri iwalc'ual e je' ta ri' jas ri calc'ual ri man e cojonelab taj. Rumal c'u ri' ri iwalc'ual e jachom ri' pu k'ab ri Dios. ¹⁵ We c'u ri achi ri man cojonel taj craj kujach can ri rixokil, o ri ixok ri man cojonel taj craj kujach can ri rachajil, chquijacha ba' quib. Ri kachalal achi o ri kachalal ixok cuya' cubano jachique ri craj. Ri Dios c'ut xujusiq'uij rech c'o utzil chkaxol. ¹⁶ Ri at, ixok, ri at c'ulanic, ¿a mat awetam at chi awumal at ri awachajil cuya' curik ru tobanic ri Dios? Xukuje' ri at, achi, ri at c'ulanic, ¿a mat awetam chi awumal at ri awixokil cuya' curik ru tobanic ri Dios? ¡je', je ri'!

¹⁷ Chijujunal c'ut je' chibana pa ri i c'aslemal jas ri sipam chiwe rumal ri Dios, xukuje' jas ri i banic aretak xixsiq'uix rumal ri Dios. Are wa' ri takanic ri quinya chque conojel ri kachalal cojonelab. ¹⁸ We c'o jun chiwe ix ri cäsiqu'uij rumal ri Dios, ri cojom retal ri ojer trato che,* je' chcanajok. We c'o jun ri cäsiqu'uij rumal ri Dios ri man cojom tä retal ri ojer trato che, mäcoj wa' che. ¹⁹ We cojom retal ri ojer trato che ri ka cuerpo o man cojom taj, man are tä ri' ri nim u banic, xane are la' chi cujniman chque tak ru takanic ri Dios. ²⁰ Chijujunal jas ri

---

* **7:18** “Circuncisión”: Chawila' Hechos 7:8, nota.

i banic aretak xixusiq'uij ri Dios, je' chixcanajok. ²¹ We at c'o pu k'ab jun patrón aretak xatsiq'uixic, matoc il rumal. We c'u cäyi' chawe chi cawesaj awib pu k'ab ri a patrón, chabana wa'. ²² Je ri', rumal chi ri winak ri c'o pu k'ab jun patrón aretak xsiq'uix rumal ri Dios rech cäcojon che, cämïc are jun winak ri kas tzokopital chic, c'o chi pu k'ab ri Kajaw Jesús. Xukuje' ri winak ri man c'o tä pu k'ab jun u patrón aretak xsiq'uixic, cämïc chic c'o chi pu k'ab jun patrón, are c'u ri Cristo. ²³ Pakal xlok'bex iwe rumal ri Dios. Miya ba' iwib chi quixkaj pa qui k'ab niq'uij winak chic rech quetakan ri e are' pi wi' chuq'uexwäch ri Cristo. ²⁴ Je ri', kachalal, chijujunal ba' jas ri i banic aretak xixusiq'uij ri Dios, je' chixcanaj wa' chuwäch ri Are'.

²⁵ Are c'u ri mäja' quec'uli'c, man c'o tä jun takanic chque ri yo'm chwe rumal ri Kajaw Jesús. Cwaj c'ut quinbij ri quinchomaj in, in ri' jun winak ri cäcu'bi qui c'ux ri niq'uij winak chwij rumal chi ri Kajaw Jesús xel u c'ux chwe. ²⁶ In quinchomaj chi utz na chi ri achi xak je' chcanaj ri' jas ri u banic rumal rech ri c'äx tak k'ij ri tajin cäkil cämïc. ²⁷ We c'o awixokil, matzucuj u jachic canok. We ta mat c'o awixokil, matzucuj chi c'ut. ²⁸ We c'u catc'uli'c, man mac tä wa'. We jun k'apoj ali cäc'uli'c, man mac tä c'u ri' ri cubano. Are c'u ri quec'uli'c cäquirik na c'äx pa ri qui c'aslemal cho ruwächulew. Ri in c'ut cwaj quixinto' rech man quirik tä wa' we c'äx ri'.

²⁹ Kachalal, ri cwaj quinbij chiwe are wa': Ri k'ij ri c'o chkawäch xak k'atatal k'ij chic. Rumal ri' ri achijab ri e c'ulan chic rajwaxic cäca'no chi je' ta ne man c'o tä quixokil rech quecowinic quepatänin

che ri Dios. ³⁰ Ri quebisonic, rajwaxic cäca'no chi je' ta ne quequicotic. Ri quequicotic rajwaxic cäca'no chi je' ta ne quebisonic. Ri quelok'omic rajwaxic cäca'no chi je' ta ne man kas quech taj ri qui lok'om. ³¹ Ri quechacun cuc' ri jastak rech ruwächulew, rajwaxic chi man xuwi tä cäquichomaj wa' we jastak ri'. Je ri', rumal chi ruwächulew ri cäkilo xa tajin cäq'uis u wäch wa'.

³² Cwaj c'u in chi man c'o tä jas ri quixoc wi il. Ri achi ri man c'ulan taj are coc na il ri' che ru patänixic ri Kajaw Dios chubanic jachique ri utz cäriil wi ri Are'. ³³ Are c'u ri achi ri c'ulan chic, are coc na il chque ri jastak rech ruwächulew chubanic jachique ri cäkaj chuwäch ri rixokil. ³⁴ Xukuje' ri ixok ri c'ulan chic ruc' ri man c'ulan taj, man junam tä ri qui c'aslemal. Ri man c'ulan taj are coc il chupatänixic ri Kajaw Dios, rumal chi u jachom rib pu k'ab ri Dios, ru cuerpo xukuje' ri espíritu rech ri are'. Are c'u ri ixok ri c'ulanic are coc il che ri jastak rech ruwächulew, chubanic jachique ri cäkaj chuwäch ri rachajil.

³⁵ Ronojel wa' quinbij chiwe rech utz quixelic. Man xa tä quincej k'atebal iwe, xane rech quiban ri takal u banic pa ri i c'aslemal, kas quijach c'u iwib chupatänixic ri Kajaw Dios.

³⁶ We c'o jun cuchomaj chi man utz taj xak cärijob ri k'apoj u mia'l, xane chi utz we cäc'uli'c, chubana' jachique ri takal u banic. Man cämacun tä ri' we cäc'uli'c. ³⁷ We c'o jun chic ri man cuna' tä pa ranima' chi rajwaxic cäc'uli ri u mia'l, cuya' cubano jachique ri craj. We cuchomaj chi kas utz chi ri k'apoj u mia'l man cuya tä c'u che c'ulanem, utz ri' ri cubano. ³⁸ Je c'u ri' jachin ri cuya ri u mia'l

che c'ulanem, are utz ri'. Jachin c'u ri man cuya tä ri u mia'l che c'ulanem, are utz na ri cubano.

³⁹ Ri ixok ri c'ulanic c'o ri' pu k'ab ri rachajil rumal ri pixab we c'asal na ri are'. We c'u cäcäm ri rachajil, c'ä te ri' cuya' cäc'uli ruc' jachin ri craj ri are', xak xuwi c'ut we cojonel ri' che ri Kajaw Jesús. ⁴⁰ Sibalaj utz c'u na re ri ixok ri' we man cäc'uli tä chic. Are wa' ri quinchomaj in, xukuje' chi are ri Espíritu rech ri Dios cäyo'w wa' pa wanima'.

8

Ri apóstol Pablo cätzijon chrij ri wa ri yo'm chquiwäch ri tiox ri xa e banom cumal winak

¹ Che we chanim are quintzijon chi chrij ri wa ri yo'm chquiwäch ri tiox ri xa e banom cumal winak. Are kas tzij c'ut chi konojel c'o ri ketam chrij wa'. Are c'u ri ketambal cubano chi xa cäkanimarisañ kib, are c'u we cäkaj kib cäc'oñi na u chuk'ab ri ka cojonel. ² We c'o jun winak cuchomaj chi c'o ri retam, xa mäja' cäretamaj ri' ri rajwaxic cäretamaj. ³ Jachin c'u ri lok' cäriñ wi ri Dios, etamtal u wäch ri' rumal ri Dios.

⁴ Are c'u ri u tijic ri wa ri yo'm chquiwäch ri tiox ri xa e banom cumal winak, quinjij chiwe chi jun tiox man kas c'o tä u banic wa' cho ruwächulew. Ketam c'ut chi xa jun kas Dios c'olic. ⁵ Pune ta ne e c'o jujun ri cäbix dios chque pa ri caj xukuje' cho ruwächulew, pune ta c'u e q'uia ri dios ri' e c'olic, xukuje' e q'uia ri c'o takanic pa qui k'ab. ⁶ Chke uj xa jun Dios c'olic, are c'u ri ka Tat. Ri Are', are xbanow conojel ri jastak. Ri uj c'ut, uj c'olic xa chupatänixic ri Are'. Xukuje' xa jun kas Kajaw

c'olic, ri Jesucristo. Rumal c'u ri Are' e c'o conojel ri jastak, xukuje' ne ri uj.

⁷ Man conojel tä c'ut quetam wa'. E c'o jujun cojonelab ri nabe canok e nak'atalic quequik'ijilaj tak tiox. C'ä cäquitij c'u ri riquil ri yo'm chquiwäch tak tiox. Ri ri' cubano chi cäquina' pa canima' chi c'o äwas ri ca'nom rumal chi mäja' c'o u chuk'ab ri qui cojoníc. ⁸ Kas tzij c'ut chi ri cäkatijo man are tä ri' ri cäbanow chke chi utz kujilitaj rumal ri Dios. We kujwi'c man cuban tä chke chi uj utz na. We man kujwi' taj, man cuban tä ri' chke chi man uj utz taj. ⁹ Kas chiwila' chi mäkej ne jun kachalal pa mac ri mäja' c'o u chuk'ab ru cojoníc xa rumal chi cuya' quibano jachique ri quiwaj. ¹⁰ We ne ri at ri awetam ronojel wa' ri xinbij, catt'uyi chi' ri mesa pa rachoch jun tiox, cäpe c'u jun kachalal ri mäja' c'o u chuk'ab ru cojoníc, catril chila', cuya' cuna' ri are' pa ranima' chi utz la' we cutij re ri wa ri yo'm chquiwäch ri tiox ri xa e banom cumal winak. ¹¹ Je ri' ri at ri awetam ronojel wa' we ri' cabano chi cätzak ri kachalal ri man c'o tä u chuk'ab ru cojoníc ri xukuje' rumal ri are' xcäm ri Cristo. ¹² Je ri', aretak ri ix quibano chi cäquirik c'äx ri kachalal ri man c'o tä u chuk'ab ri qui cojoníc, pune cäquina' pa canima' chi tajin cäban ri äwas u banic, cäca'n c'u que ri e are', are chrij ri Cristo tajin quixmacun wi. ¹³ Rumal ri', we ri quintijo cubano chi cäkaj ri wachalal pa mac, are utz na we man c'o tä jumul quintij ti'j, rech man quinban taj chi cätzak ri wachalal pa mac.

Waral cäkil wi jas ri ya'tal che jun apóstol

¹ Ri in, ya'tal chwe ri cuya' cuban apachique cojonel, xukuje' pa nu k'ab c'o wi ri takal u banic rumal jun apóstol. Ri in wilom u wäch ri Kajaw Jesús. Ix c'ut ix cojonelab chic rumal ri chac ri xinban chupatänixic ri Kajaw Jesús. ² Craj ne niq'uij winak chic man cäquicoj taj chi in apóstol, jun chque ru tako'n ri Cristo. Are c'u ri ix rajwaxic quich'obo chi in apóstol, rumal chi ix, ix c'utbal re ri nu chac. Rumal c'u wech in xixcojon che ri Kajaw Jesús.

³ Are wa' ri quinbij chquiwäch ri winak ri tajin cäquik'at tzij pa nu wi': ⁴ Ri in kas ya'tal chwe chi quintijo jachique ri cäyi' chnuwäch. ⁵ Ya'tal c'u chwe in chi quinc'am jun kachalal ixok che wixokil jas ri cäca'n ri niq'uij apóstoles chic, xukuje' tak ru chak' ri Kajaw Jesús, xukuje' ri Pedro. ⁶ ¿A quichomaj ix chi xak xuwi ri in xukuje' ri Bernabé man ya'tal taj cäkaya can ri ka chac chutzijoxic ri Evangelio? ⁷ ¿A c'o lo jun soldado ri tzare ri are' cätojowic ri cutijo? ¿A c'o lo jun winak cutic uva ri mat cutij re ri qui wäch? ¿A c'o lo jun ajoyuk' ri mat cutij re ri qui leche ru chij? ¡Man c'o taj! ⁸ Michomaj c'ut chi xak qui chomanic winak ri tajin quinbij. Xane are je' cubij ru Pixab ri Moisés. ⁹ Tz'ibtal c'u pa ri Pixab ri xutz'ibaj ri ka mam Moisés, cubij: “Macoj chim chutza'm ri wacäx ri tajin cuyak' ri trico,” —cächa'. ¿A xa lo e lok' ri wacäx cho ri Dios chi je' xubij wa'? ¡Man are taj! ¹⁰ Xane xa jun c'utbal wa' chkawäch uj. Rumal c'u kech uj xtz'ibax ri Pixab ri', rumal chi ri winak ri cutajij ri ulew, xukuje' ri cäyak'ow ri trico, ya'tal

chque chi cu'l qui c'ux chi cäyi' que ri k'atoj. ¹¹ We ri uj xkatic ru Lok' Pixab ri Dios ri cäpe chicaj pa tak ri iwanima', ¿a nim ta c'u lo u banic we cäkac'am uj chiwe ri cajwataj chke? ¹² We e c'o niq'uiaj chic ri cäquic'am ri tzukubal que chiwe, ¿a mat ya'tal na chke uj chi je' cäka'no? ¡Je', je ri'!

Pune c'u ya'tal wa' chke, man je' tä ka'nom wa', xane xa ka ch'ijom ronojel. Je ri' rech man cäkak'atej tä u wäch ru tzijoxic ru Lok' Pixab ri Dios chrij ri Cristo. ¹³ Ri ix iwetam chi ri quepatänin pa ri nimalaj rachoch Dios cäquitij que ri wa ri c'o chila'. Are la' chi ri quepatänin cho ri ta'bal tok'ob jawije' ri cäyi' wi ri sipanic cäquic'am que ri cäyi' che sipanic cho ri Dios. ¹⁴ Je c'u wa' ri takanic ru yo'm ri Kajaw Jesús, chi ri cäquitzijoj ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio, che wa' we chac ri' cäquesaj wi ri tzukubal quib. ¹⁵ Ri in c'ut pune ya'tal chwe, man c'o tä jas nu to'm chiwe, man nu tz'ibam tä we wuj ri' chiwe rech quichap u ya'ic chwe ri rajwaxic, xane are utz chwe in quincämich chuwäch ri quesax chwe ri quicotem ri quinna' pa ri wanima' rumal chi je wa' nu banom.

¹⁶ Man ya'tal tä chwe in quinban nimal rumal chi quintzijoj ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio rumal chi in takom chutzijoxic wa'. ¡C'äx c'u we in we man quintzijoj tä ri'! ¹⁷ Rumal ri', we pa wanima' cäpe wi chi je' quinbano, cäyi' na ri' ri tojbal we. We c'u xa in takom chubanic wa', jun ekle'n c'u ri' ri yo'm pa nu k'ab rumal ri Dios. ¹⁸ Ri tojbal we are la' ri quicotemal ri quinna' pa ri wanima' chi aretak quintzijoj ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio, man c'o tä c'u rajil quinta' che jachin jun. Are

la' chi man quintok'ij tä ri ya'tal chwe rumal ru tzijoxic ri Evangelio.

¹⁹ Je c'u ri', pune man c'o jun patrón ri cätakan pa nu wi', nu cojom c'u wib che qui patänixic conojel, rech e q'uia ri queinch'ac na rech quecojon na che ri Cristo. ²⁰ Quinban che wib chi in aj Israel aretak in c'o chquixol ri winak aj Israel che qui ch'aquic ri e are'. Pune man in c'o pu k'ab ri Pixab ri xutz'ibaj ri ka mam Moisés, quinban c'ut chi in c'o pu k'ab rech queinch'ac ri e c'o pu k'ab ri Pixab. ²¹ Xukuje' quinbano chi man in c'o tä pu k'ab ru Pixab ri ka mam Moisés che qui ch'aquic ri winak ri man e c'o tä pu k'ab we Pixab ri'. Pune kas tzij in c'o pu k'ab ru Pixab ri Dios, quinniman c'u che ru Pixab ri Cristo. ²² Aretak in c'o chquixol ri man c'o tä u chuk'ab ri qui cojonic, quinban che wib chi man c'o tä u chuk'ab ri nu cojonic in che qui ch'aquic ri e are' xukuje'. Je ri' quinbano chi in junam cuc' chquijujunal ri winak, rech quincowinic quinbano chi jujun chque cäquirik ru tobanic ri Dios. ²³ Ronojel wa' quinbano rumal ru tzijoxic ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio, rech quinrik we ri utzil ri cuc'am lok ri Utzalaj Tzij ri'.

²⁴ Ri ix iwetam chi pa jun etz'enem re ticow anim, conojel cäquitic anim, xa c'u jun ri cäch'acanic, cuc'am ri tojbal. Chitica ba' anim ix rech quixch'acanic, quirik ri tojbal. ²⁵ Ronojel ajdeporte cäresaj ronojel ri cuya latz' che, man cuban tä c'u xa jas ri craj ri are'. Ri e are' c'ut cäca'n wa' chuch'aquic jun tojbal ri xa jun corona ri banom ruc' u xak che' ri xa cäsach u wäch. Are c'u ri uj cäkacoj ka chuk'ab chuch'aquic jun tojbal ri man cäsach tä u wäch. ²⁶ Je c'u ri', ri in man in je'

taj jas jun ajdeporte ri xak quieb u c'ux cutic anim. Man in je' taj jas jun ajdeporte ri man retam taj cäch'ojinic, ri man ma'n tä ri u k'ab. ²⁷ Xane quinya chi cäban c'äx che ri nu cuerpo, quinch'ij c'ut. Xukuje' quintakan puwi' ri nu cuerpo rech ri in ri nu c'amom qui be q'uia winak, man c'ä te tä quilitajic chi man c'o tä chi nu banic, quinesax c'u apanok.

10

Ri apóstol Pablo queupixbaj ri cojonelab chi mequik'ijilaj tak ri tiox

¹ Kachalal, cwaj in chi cäna'taj chiwe chi conojel ri ka mam ojer xec'oji pa ri u mu'jal ri sutz' ri xuya ri Dios, conojel c'ut xek'ax pa ri “Quiäk Mar”. ² Je ri' conojel xban qui kasna' pa ri sutz' xukuje' pa ri mar chuc'utic chi e jun chic ruc' ri ka mam Moisés. ³ Conojel junam xquitij que ri wa ri xyi' rumal ri Dios. ⁴ Xukuje' conojel xquitij que ri joron ri xuya ri Dios ri xel lok pa ri abaj ri xyi' pa ri qui be rumal ri Dios. Ri abaj ri' are u q'uexwäch ri Cristo ri xeachi'lan pa ri qui binem. ⁵ Pune je ri', e q'uia chque ri winak ri' ri man utz tä xeilitaj wi rumal ri Dios, rumal c'u ri' xecäm can pa ri juyub ri cätz'inowic.

⁶ Ronojel wa' xc'ulmatajic che jun c'utbal chkawäch uj, rech man cäkarayij tä ri man utz taj jas ri xca'n ri e are'. ⁷ Rumal ri' meik'ijilaj tak tiox jas ri xca'n jujun chque ri e are', ri tz'ibtal pa ru Lok' Pixab ri Dios ri cubij: “Xecu'bi ri winak, xekaj che wi'm. Aretak c'ut xeto'taj che ri wi'm,

xewalijic, xquichaplej c'u u banic nimak'ij," — cächa'. ⁸ Mäka'n c'u ke jas ri cäca'n ri tz'i' ri xak cäquirik quib, man c'o tä qui pixab. Je c'u wa' xca'n jujun chque ri e are'. Xa pa jun k'ij c'ut xecäm juwinak oxib mil winak. ⁹ Mäkayac ne royowal ri Dios jas ri xca'n jujun chque ri e are', xecäm c'ut rumal chi xetia' cumal ri cumätz. ¹⁰ Mibij c'äx tak tzij chrij ri Dios jas ri xca'n jujun chque ri e are', xecämisax c'u rumal ri ángel re ri cämical.

¹¹ Ronojel wa' xquic'ulmaj ri ka mam ojer. Xtz'ibax c'u can wa' pa ru Lok' Pixab ri Dios che jun c'utbal chkawäch che ka pixbexic uj ri uj c'o cämich pa ri q'uisbal tak k'ij. ¹² Rumal ri', jachin ri cuna' pa ranima' chi kas utz u banom pa ru c'aslemal, chrila' ba' chi mätzak pa ri mac. ¹³ Ri c'äxc'ol ri tajin quirik ix, xa junam wa' ruc' ri tajin cäquirik conojel. Cuya' c'ut cäcu'bi i c'ux chrij ri Dios chi ri Are' man cuya tä chiwe chi quirik na jun c'äx ri mat quixcowin chuch'ijic. Xane aretak cäpe ri c'äx chiwij, ri Dios quixuto' na rech quixel chupam. Xa je ri' quixcowin chuch'ijic wa'.

¹⁴ Rumal c'u ri', lok'alaj tak kachalal, chitasa iwib chrij ru k'ijilaxic tak tiox ri xa e banom cumal winak. ¹⁵ Quintzijon iwuc' ix, ix winak c'ut ri cäquich'obo. Ri ix quixcowinic quichomaj we utz o man utz taj ri tajin quinbij. ¹⁶ Aretak cäkatij ke ri c'o chupam ri vaso ri tewchitalic ri cäkayabej maltioxinic che ri Dios, are je' ta ne ru quiq'uel ri Cristo ri junam ka wäch tajin cäkatijo. Aretak cäkapir ri caxlan wa, cäkatij c'u ke, are je' ta ne ru cuerpo ri Cristo ri junam ka wäch tajin cäkatijo. ¹⁷ Rumal chi xa jun u banic ri caxlan wa ri c'olic,

konojel ri uj, pune uj q'uia, xa uj jun cuerpo rumal chi cäkatij ke ri jun u wäch caxlan wa.

¹⁸ Chichomajmpe' ri cäca'n ri winak aj Israel: Ri cäquitij que ri sipanic ri yo'm cho ri Dios, conojel ri' junam qui wäch cäquitij que ri sipanic ri yo'm cho ri Dios. ¹⁹ Man quinbij tä chi ri tiox ri xa e banom cumal winak c'o qui banic, o ri ti'j ri cäyi' chquiwäch ri tiox c'o ta na u banic chuwäch apachique u wäch ti'j. ²⁰ Ri quinbij are la' chi aretak ri winak ri man quetam tä u wäch ri Dios cäquiya ri qui sipanic chuwäch jun tiox, chquiwäch ri itzel tak espíritus cäquiya wi wa', man chuwäch tä c'u ri Dios. Ri in c'ut man cwaj taj chi ri ix, ix jun cuc' ri itzel tak espíritus. ²¹ Man cuya' taj quitij iwe ri c'o chupam ri vaso ri cuban xa jun chke ruc' ri Kajaw Jesús, te c'u ri' quitij iwe ri c'o chupam ri qui vaso ri itzel tak espíritus. Man cuya' taj quitij iwe ri wa ri cuban xa jun chke ruc' ri Kajaw Jesús, te c'u ri' quitij iwe ri qui wa ri itzel tak espíritus. ²² ¿A are lo xa quiwaj quiyac royowal ri Kajaw Dios rumal ru k'ijilaxic jun tiox? ¿A c'o lo i chuk'ab ix chuwäch ri Are'? ¡Man c'o taj!

Waral cäkil wi jachique ri ya'talic cuban ri cojonel

²³ Kas tzij ri cäbixic: “Jachique ri cwaj quinbano, cuya' quinbano,” —quecha ri winak. Man ronojel tä c'ut curik utzil rumal. Jun winak cuya' cubano jachique ri craj, man ronojel tä c'ut cuya u chuk'ab ri ka cojonic. ²⁴ Rajwaxic are cäkatzucuj ri u banic utzil chque niq'uij chic, man xuwi tä ru banic utzil chke uj chbil kib.

²⁵ Ronojel ri cäq'uiyix pa ri c'ayibal cuya' quitijo, mita' c'u che jachin jun we yo'm chquiwäch ri tiox rech man c'o tä jun chiwe cuna' pa ranima' chi mac ri' ri tajin cubano. ²⁶ Je ri', rumal chi ronojel ruwächulew, xukuje' ronojel ri c'o chuwäch rech ri Kajaw Dios wa'.

²⁷ We c'u ne c'o jun ri man cojonel taj cubij chiwe chi quixwi' ruc', quiwaj c'ut quixe'c. Chitija ronojel ri cuya chiwäch, mita' c'u che we yo'm chquiwäch ri tiox rech man c'o tä jun chiwe cuna' pa ri ranima' chi mac ri' ri tajin cubano. ²⁸ We c'u c'o jachin jun cubij chiwe: “Ri ti'j ri' yo'm wa' chquiwäch ri tiox,” —cächa', mitijo, rech man quiban tä c'äx che ri jun ri xbinic, xukuje' rech man c'o tä jun chiwe cuna' pa ri ranima' chi mac ri' ri tajin cubano. ²⁹ Are tajin quinbij ri cuna' jun winak chic pa ranima', man are tä c'u ri cana' at pa ri awanima'.

Craj c'u ne c'o jun cubij: “¿Jas che cubij jun winak chic chi c'o ri man cuya' taj quinbano xa rumal rech ri cuna' ri are' pa ranima'? ³⁰ We quinmaltioxij na che ri Dios jachique ri quintijo, ¿jas che cäbixic chi tajin quinban c'äx rumal rech ri quintijo?” —cächa ne lo. ³¹ Je ba' ri' jachique ri quibano, we quixwi'c, we c'o jas quitijo, chibana ronojel wa' chunimarisaxic u k'ij ri Dios. ³² Mibano chi quetzak niq'uiaj chic, we ne e are' ri winak aj Israel, we ne e are' niq'uiaj winak chic ri man e aj Israel taj, o e are' ri kachalal cojonelab che ri Dios. ³³ Ri in c'ut, quintij nu chuk'ab rech utz quinilitaj cumal conojel pa ronojel ri quinbano. Man xak xuwi tä quintzucuj chi

cäban utzil chwe in, xane ri u banic utzil chque conojel rech e q'uia chque cäquirik na ru tobanic ri Dios.

11

¹ Chibana ba' iwe ri quinban in pa ri nu c'aslemal, je' jas ri in quinban we ri cuban ri Cristo.

Ri apóstol Pablo queupixbaj ri ixokib chrij ri k'ijilanic

² Sibalaj quinquicot iwuc', kachalal, rumal chi amak'el ronojel k'ij quinna'taj chiwe, quitakej c'u ri tijonic ri nu c'utum can chiwäch. ³ Cwaj c'ut quich'obo chi ri Cristo are c'amal u be ri achi je' jas ri cuban ri ka jolom c'o puwi' ri ka cuerpo. Ri achi c'ut are c'amal u be ri ixok, je' jas ri Dios are c'amal u be ri Cristo. ⁴ We ri achi cuch'uk ru jolom aretak cuban orar, o aretak cuk'alajisaj ri tzij ri yo'm che rumal ri Dios, xa q'uixbal ri' che ri Cristo ri achi ri'. ⁵ Are c'u we ri ixok man cuch'uk tä ru jolom aretak cuban orar o aretak cuk'alajisaj ri tzij ri yo'm che rumal ri Dios, xa q'uixbal ri' ri ixok ri' che ri jun ri cätakan puwi'. Xak junam ri' we ta cusocaj ru wi'. ⁶ We ri ixok man cuch'uk tä ru jolom, are utz na ri' cukupij ru wi'. We c'u q'uixbal ri' chi ri ixok cukupij ru wi' o cusocaj, are utz na cuch'uk ru jolom. ⁷ Are c'u ri achi man utz tä ri' we cuch'uk ru jolom, rumal chi are u wächbal ri Dios xukuje' rumal ri are' cäk'alajinic chi nim u k'ij ri Dios. Are c'u rumal ri ixok cäk'alajinic chi nim u k'ij ri achi. ⁸ Aretak c'ut ri Dios xuban ri achi, man xresaj tä ri are' che ri ixok, xane are ri ixok xesax che ri achi. ⁹ Ri ixok xbanic che rachi'l ri achi, man are tä c'u ri

achi xbanic che rachi'l ri ixok. ¹⁰ Rumal c'u quech ri ángeles, ri ixok rajwaxic cäc'oji jun ch'ukbal u jolom. Etal c'u wa' chi c'o jun ri cätakan puwi'. ¹¹ Pa ri ka c'aslemal uj, ri uj cojonelab che ri Cristo, ri achi man c'o tä u banic we man c'o tä ri ixok, xukuje' ri ixok man c'o tä u banic we man c'o tä ri achi. ¹² Pune kas tzij chi ri ixok xesax che ri achi, xukuje' are kas tzij chi ri achi quil u wäch rumal ri ixok. Ronojel c'ut petinak wa' ruc' ri Dios.

¹³ Chichomaj ba' ix we takal che ri ixok chi man cuch'uk tä ru jolom aretak cuban orar cho ri Dios. ¹⁴ Ketam c'u wa' pa ke wi chi q'uixbal che ri achi we nimak ru wi'. ¹⁵ Are c'u ri ixok sibalaj cäyi' u k'ij we nimak ru wi', yo'm c'u ri nimak u wi' che ri are' rumal ri Dios che ch'ukbal re ru jolom. ¹⁶ We c'u c'o jachin jun craj cäch'ojin chrij wa' we tijonic ri', chretamaj chi ri uj, xukuje' ri kachalal cojonelab che ri Dios, man c'o tä chi jun tijonic chic ri uj nak'atal wi.

Ri apóstol Pablo cubij chque ri cojonelab jachique ri man utz tä u banic chupam ri wi'm ri xuc'ut can ri Kajaw Jesús

¹⁷ Pa we wuj ri' ri quintz'ibaj chi bi chiwe, man quinbij taj chi sibalaj utz i banom. Aretak c'ut quimulij iwib man are tä chubanic utzil chbil tak iwib, xane xa c'äx quiriko. ¹⁸ Ri nabe are wa': Xbix chwe chi aretak quimulij iwib che tak ri i k'ijilanic, xa quitasala tak iwib. Ri in c'ut quincoj ne lo jubik' chi kas tzij je wa' quibano. ¹⁹ Kas c'u tzij ne lo chi rajwaxic quitasala tak iwib pa tak mulaj rech quek'alajinic jachin tak ri kas tzij e cojonelab. ²⁰ Ri cäbantajic rumal ri tasow ib ri quibano, are la'

chi aretak quimulij iwib che ri i wi'm, man are tä chic ri wi'm quibano ri xuc'ut can ri Kajaw Jesús. ²¹ Rumal chi aretak quixwi'c, chijujunal quixnabej chutijic ri i wa. Niq'uiaj quecanaj can pa numic. Are c'u ri niq'uiaj chic cäquiya u wi' c'ä quek'abar na pa ri wi'm. ²² ¿A xa lo man c'o tä iwachoch ri quixwi' wi? Aretak je' quiban wa', quiwetzelay qui wäch ri kachalal cojonelab che ri Dios. Xa c'u quiwesaj qui q'uixbal ri man c'o tä qui wa. ¿Jas ta c'u lo quichomaj chi quinbij na chiwe? ¿A utz lo ri' xa quinya i k'ij rumal ri quibano? ¡Man utz taj!

Ri apóstol Pablo cäch'aw chrij ri wi'm ri xuc'ut can ri Kajaw Jesús

²³ Tzare c'u ri Kajaw Jesús xyo'w wa' we tijonic chwe ri xinya in chiwe: Chi pa ri ak'ab ri' ri xjach can ri Kajaw Jesús, xuc'am ri caxlan wa. ²⁴ Aretak x maltioxitaj rumal, xupiro, xuya c'u chquiwäch. Te c'u ri' xubij: “Chic'ama iwe, chitija'. Je' ta ne are nu cuerpo wa' ri cäban na c'äx che rech quirik utzil rumal. Amak'el c'ut aretak quitijo chibana wa' che na'tabal we,” —xcha'. ²⁵ Xukuje' aretak xquelej xuc'am ri vaso, xubij: “We vaso ri' are c'utbal re ri c'ac' trato ri cäjiquibax na rumal ri nu quiq'uel. Ronojel mul ri quitij ri c'o chupam ri vaso, chibana wa' che na'tabal we,” —xcha ri Are'. ²⁶ Je c'u ri', ronojel mul ri quitij we caxlan wa ri', xukuje' ronojel mul ri quitij ri c'o pa ri vaso, are ru cämical ri Kajaw Jesús tajin quitzizoj apanok c'ä cäpe na ri Are' jumul chic.

Ri apóstol Pablo cubij ri rajwaxic u banic aretak cäban ri wi'm ri xuc'ut can ri Kajaw Jesús

²⁷ Je c'u ri', apachin ri cutij ri caxlan wa, xukuje' cutij ri c'o pa ri vaso, we man ch'ajch'oj tä ri ran-ima' cho ri Dios, cuban ri äwas ri' chrij ru cuerpo ri Kajaw Jesús, xukuje' chrij ru quiq'uel. ²⁸ Rumal ri' chijujunal rajwaxic chiwila iwib jas i banom pa ri i c'aslemal, xukuje' jas ri c'o pa ri iwanima'. Te c'u ri' cuya' quitij ri caxlan wa, xukuje' ri c'o pa ri vaso. ²⁹ We c'o jun cutij ri caxlan wa xukuje' ri c'o pa ri vaso, man cuchomaj tä c'u na chi are je' ta ne ru cuerpo ri Kajaw Jesús ri cutijo, xukuje' je' ta ne are u quiq'uel cutijo, xa cutzucuj ri' chi cäk'at na tzij puwi' chi cäc'äjisax na u wäch. ³⁰ Rumal ri' e q'uia ri yawabib chixol, e q'uia c'u ri man c'o tä qui chuk'ab, xukuje' e c'o jujun ri ya xecämüc. ³¹ We ta c'u kas cäkachomaj na jas ri tajin cäka'no, mat cäk'at na tzij ri' pa ka wi' rumal ri Kajaw Dios. ³² Aretak c'ut cäk'at tzij pa ka wi' rumal ri Kajaw Dios, cuc'äjisaj ka wäch ri' rech man cäk'at tä tzij pa ka wi' chi cäsachisax ka wäch junam cuc' ri winak ajuwächulew.

³³ Rumal ri', kachalal, aretak quimulij iwib che ri wi'm, chiweyej na iwib rech junam quixwi'c. ³⁴ We c'o jun cänümüc, utz cäwi' lok cho rachoch, rech man cäc'äjisax tä i wäch rumal ri Dios rumal chi man utz tä ri quibano aretak quimulij iwib. Ri niq'uiaj chic ri cwaj chi cäbanic, c'ä te' quinban u banic wa' aretak quinopan iwuc'.

12

*Waral cäkil wi jas ri' ri cusipaj ri Lok'alaj Espiritu
chke chkajujunal*

¹ Kachalal, c'o ri cwaj chi quiwetamaj chrij tak ri cuinem ri cusipaj ri Lok'alaj Espíritu chke chkaju-junal.

² Ri ix kas iwetam chi aretak mäja' quixcojoníc xak utz chiwe quixc'am bi je wa' je ri' cumal tak ri tiox ri man quech'aw taj ri xa e banom cumal winak. ³ Rumal ri' cwaj chi quiwetamaj chi man c'o tä jun ri cuya' cubij ri äwas u bixic chrij ri Jesús rumal ru chuk'ab ri Lok'alaj Espíritu rech ri Dios. Xukuje' man c'o tä jun ri cuya' cubij chi ri Jesús are ri Kajaw we ta mat rumal ru chuk'ab ri Lok'alaj Espíritu.

⁴ C'o jalajoj tak cuinem ri cusipaj ri Lok'alaj Espíritu che jun winak, xa c'u jun ri Espíritu ri cäyo'wic. ⁵ C'o jalajoj tak u wäch patäninic, xa c'u jun ri Kajaw Jesús ri cäkapatänij. ⁶ Xukuje' c'o jalajoj u wäch qui banic tak ri chac, xa c'u jun ri Dios c'olic. Tzare c'u wa' ri cäyo'w qui no'j ri winak chquijujunal chubanic wa' we chac ri'. ⁷ Ri Dios cuya chque ri cojonelab chquijujunal jas ri cäc'utuwic chi c'o ri Lok'alaj Espíritu pa can-ima'. Yo'm c'u wa' chque rech conojel cäquirik utzil. ⁸ Rumal ri Lok'alaj Espíritu jujun cojonelab sipam chque chi quech'aw ruc' no'j, jujun chi c'ut sipam chque rumal ri Espíritu ri' chi quech'aw ruc' nimalaj etambal. ⁹ Jujun chic sipam chque rumal ri Lok'alaj Espíritu chi sibalaj quecojon na, jujun chi c'ut sipam chque chi quecowinic che qui cunaxic ri yawabib. ¹⁰ Jujun chic sipam chque chi quecowinic cäca'n tak cajmabal, jujun chic sipam chque chi cäquik'alajisaj tzij ri yo'm chque rumal ri Dios. Jujun chi c'ut sipam chque chi quecowinic

cäquich'obo jachique ri Espíritu ri kas rech ri Dios, jachique c'ut ri man e are' taj. Niq'uijaj chic sipam chque chi quecowinic quech'aw pa jalajoj tak ch'abal, niq'uijaj chi c'ut sipam chque chi quecowinic cäquik'alajisaj ri cäbix pa ri jule' tak ch'abal ri'. ¹¹ Ronojel c'u wa' xa Jun cäbanowic, tzare ri Lok'alaj Espíritu. Are c'u ri Are' ri cäsipan chque ri cojonelab chquijujunal ri jalajoj tak cuinem xa jas ri craj cuya chque.

Waral cäkil wi chi konojel ri uj cojonelab cäkanuc' ru cuerpo ri Cristo

¹² Ri Cristo are je' jas jun cuerpo ri q'uia ru tz'akatil c'olic. Pune c'u q'uia ru tz'akatil c'olic, cäquinuc' xa jun cuerpo. ¹³ Konojel ri uj, we aj Israel, we man aj Israel taj, we c'o ka patrón, we man c'o tä ka patrón, aretak xban ka kasna' xkanuc' xa jun cuerpo rumal ri jun Espíritu. Konojel c'ut ka c'amom ke che ri jun Espíritu ri'.

¹⁴ Ri ka cuerpo man xa tä jun u wäch, xane q'uia ru tz'akatil c'olic. ¹⁵ We ta cäcowinic cäch'aw ri kakan cubij: “Ri in man in rech tä ri cuerpo rumal chi man in k'abaj taj,” —cächa ta ne. Man ruc' tä ri' mat rech ri cuerpo. ¹⁶ We ta cäcowinic cäch'aw ri ka xiquin cubij: “Ri in man in rech tä ri cuerpo rumal chi man in wak'ächaj taj,” —cächa ta ne. Man ruc' tä ri' mat rech ri cuerpo. ¹⁷ We ta ronojel ri ka cuerpo are wak'ächaj, ¿jas ta cäka'n ri' rech cujtatabenic? We ta ronojel ri ka cuerpo are xiquinaj, ¿jas ta cäka'n ri' rech cujsikonic? ¹⁸ Ri Dios c'ut u cojom ru tz'akatil ri ka cuerpo jawije' chi' ri xraj xucoj wi. ¹⁹ We ta ronojel ri ka cuerpo xa jun u wäch, ¿jas ta lo ri ka banic ri'? ²⁰ Man xa

tä c'u jun u wäch ronojel ri ka cuerpo, xane q'uia u tz'akatil c'olic. Pune je ri', xa c'u jun ri ka cuerpo.

²¹ We ta cäcowinic cäch'aw ri ka wak'äch, man cuya' taj cubij che ri ka k'ab: "Man at rajwaxic tä chwe," —cächa ne. Xukuje' ri ka jolom, we ta cäcowinic cäch'awic, man cuya' taj cubij che ri kakan: "Man ix rajwaxic tä chwe," —cächa ta ne.

²² Xane ru tz'akatil ri ka cuerpo ri je' ta ne chi sibalaj man c'o tä qui chuk'ab, e are wa' ri sibalaj rajwaxic na chke. ²³ Ru tz'akatil ri ka cuerpo ri man kas tä nim quekil wi, are sibalaj utz cäka'n na che qui chajixic. Ru tz'akatil ri ka cuerpo ri cäkilo chi man kas tä e je'lic, are sibalaj lok' na quekil wi pune quech'ukic. ²⁴ Are c'u ru tz'akatil ri ka cuerpo ri e je'lic, man rajwaxic taj quech'ukic. Ri Dios c'ut je wa' xuban che ri ka cuerpo, rech ru tz'akatil ri ka cuerpo ri man kas tä nim quekil wi, are nim na qui banic wa'. ²⁵ Je ri' xuban ri Dios chke rech man cutas tä rib ri ka cuerpo, xane ru tz'akatil ri ka cuerpo quechacun junam che qui to'ic quib ri jun ruc' ri jun chic. ²⁶ We jun u tz'akatil ri ka cuerpo curik c'äx, conojel cäquirik c'äx junam ruc'. We jun u tz'akatil ri ka cuerpo nim quil wi, are je' ta ne chi conojel quequicot ruc'.

²⁷ Ix c'u ri' i nuc'um ru cuerpo ri Cristo waral cho ruwächulew. Chijujunal ix, ix u tz'akatil ru cuerpo ri Are'. ²⁸ Ri Dios c'ut u yo'm quekle'n jujun chque ri kachalal cojonelab. Ri nabe e are' ri apóstoles, ri u cab c'ut e are' ri cäquik'alajisaj tzij ri yo'm chque rumal ri Dios. Ri u rox e are' ri cäquiya tijonic, te c'u ri' ri winak ri cäca'n tak cajmabal, te c'u ri' ri quequicunaj yawabib, xukuje' ri kas quetoban chque niq'uiyaj chic, ri c'amal tak be, xukuje' ri

sipam chque chi quecowinic quech'aw pa jule' tak ch'abal chic. ²⁹ ¿A conojel c'ut e apóstoles? ¿A conojel căquik'alajisaj tzij ri yo'm chque rumal ri Dios? ¿A conojel căquiya tijonic? ¿A conojel căca'n tak cajmabal? ³⁰ ¿A conojel sipam chque ri cuinem chi quecunanic? ¿A conojel quech'aw pa jule' tak ch'abal? ¿A conojel quecowin chuk'alajisaxic ru bim pa jule' tak ch'abal? ¡Man je' ta ri'! ³¹ Chicojo ba' i chuk'ab che qui rikic ri cuinem ri queusipaj ri Dios ri kas e utz na. C'o c'u ri quinc'ut in chiwäch ri nim na u banic chuwäch ronojel.

13

Waral căkil wi chi we căkaj kib are kas nim u banic wa' cho ri Dios

¹ We ta ri in quincowinic quinch'aw pa ri jalajoj tak qui ch'abal ri winak chö ruwächulew, xukuje' pa ri qui ch'abal ri ángeles, te c'u ri' man queinwaj tä ri winak, in je' jas jun tambor ri cătanlajic. In je' jas jun campana ri xa căch'arnajic. ² We ta quink'alajisaj tzij ri yo'm chwe rumal ri Dios, we ta wetam ronojel ri man etamtal tä cumal ri niq'uij winak chic, xukuje' wetam ronojel u wäch no'j, we ta c'o nimalaj nu cojonc chi quincowinic queinslabisaj tak ri juyub, te c'u ri' man queinwaj tä ri winak, man kas c'o tä nu banic ri'. ³ We ta quinjach conojel ri jastak we chque ri meba'ib, we ta xukuje' quinjach ri nu cuerpo rech căporoxic xa rumal ri nu cojonc che ri Cristo, te c'u ri' man queinwaj tä ri winak, man kas c'o tä u patän ri chwe.

⁴ Ri winak ri queraj niq'uij winak chic, cuchajij paciencia, căch'awic, man c'äx tä cuna' chrij jun

winak chic xa rumal ri jastak re, man cuna' tä rib chi nim u banic, man cuban tä c'u nimal. ⁵ Man cuban tä ri' ri man takal tä u banic, ri xa cuya c'äx chque niq'uiaj chic. Man cutzucuj tä xuwi ri utz che ri are', man xak tä ruc' jubik' cäyactaj royowal, man cuc'ol tä c'u pa ranima' ri c'äx ri cäban che. ⁶ Man cäquicot tä ri' aretak cäril ri etzelal cäbanic, xane are cäquicot ri' ruc' ru banic ri kas tzij. ⁷ Ronojel u wäch c'äx cuch'ijo, cäcojon che ri Dios, cu'l u c'ux chrij, cuchajij c'u paciencia pa ronojel.

⁸ Ri rutzil kanima' chbil tak kib man cäq'uis tä u wäch. Cäpe c'u na ri k'ij aretak man c'o tä chi jun cuk'alajisaj tzij ri cäyi' che rumal ri Dios, man c'o tä chi jun cäch'aw pa jule' tak ch'abal chic, xukuje' ri etamanic xa cäq'uis na u wäch wa'. ⁹ Ri ketam uj xa jubik' wa', xukuje' we cäkak'alajisaj tzij ri cäyi' chke rumal ri Dios, xa jubik' wa' cuj-cowin chuk'alajisaxic. ¹⁰ Aretak c'ut cäpe ri k'ij ri cäketamaj na ronojel, ri jubik' ri ketam uj cäsach na u wäch wa'.

¹¹ Ri in aretak in ac'al na, je' xinch'awic jas jun ac'al, je' ri nu chomanic jas jun ac'al, je' xukuje' nu no'j are no'j rech ac'al. Aretak c'ut in achi chic, xinya can ri' ri cuban jun ac'al. ¹² Je c'u ri' cämich ri' je' ta ne ri xak pa jun espejo tajin cujca'y wi, xak jubik' k'alaj, man k'alaj tä ronojel chkawäch. Cäpe c'u na ri k'ij aretak kas cäkil na ronojel chi sak. Cämich ri' xak jubik' wetam, cäpe c'u na ri k'ij aretak kas quinwetamaj na ronojel je' jas ri Dios retamam nü wäch in. ¹³ Je ba' ri' ri ka cojonich, ri cu'lbal ka c'ux, xukuje' ri rutzil kanima' chbil tak kib man c'o tä qui q'uisic wa'. Are c'u ri nim na u banic chque we oxib ri', are ri rutzil kanima' chbil

tak kib.

14

Waral cäkil wi jas ri' ri ch'awem pa jule' tak ch'abal chic

¹ Chicojo ba' i chuk'ab rech quiwaj iwib, xukuje' chirayij chi ri Dios queuya na ri cuinem chiwe ri queusipaj ri Lok'alaj Espíritu. Are c'u sibalaj utz na chi cäya'taj chiwe chi quik'alajisaj tzij ri yo'm rumal ri Dios. ² Ri winak ri cäch'aw pa jule' tak ch'abal chic, are ruc' ri Dios ri cäch'aw wi, man cuc' tä ri winak, rumal chi man c'o tä jun cäch'obow ri cubij. Are c'u ri Lok'alaj Espíritu ri' cäyo'w ri tzij ri cubij, ri man etamtal tä cumal ri winak. ³ Are c'u ri jun ri cuk'alajisaj tzij ri yo'm che rumal ri Dios, cuc' ri winak ri' cäch'aw wi. Ri are' cuya u chuk'ab ri qui cojonc, cuwalijisaj ri canima', cucu'bisaj c'u qui c'ux. ⁴ Ri winak ri cäch'aw pa jule' tak ch'abal, xak u tuquiel ri' cuto' rib pa ru cojonc. Are c'u ri jun ri cuk'alajisaj tzij ri cäyi' che rumal ri Dios, are cuya u chuk'ab ri qui cojonc ri kachalal cojonelab.

⁵ Cwaj ta ne in chi iwonojel sipam chiwe chi quixcowinic quixch'aw pa jule' tak ch'abal. Are c'u sibalaj cwaj chi iwonojel quixcowinic quik'alajisaj tzij ri cäyi' chiwe rumal ri Dios. Je ri', rumal chi are nim na u banic wa' chuwäch ri cäch'aw jun pa jule' tak ch'abal. Are utz c'u na ri' we c'o jun cäk'alajisan pa ka ch'abal ri cubij pa jule' ch'abal rech cuya u chuk'ab ri qui cojonc ri kachalal cojonelab. ⁶ Rumal ri', kachalal, we quinopan in iwuc', te c'u ri' quixinch'abej pa jule' tak ch'abal, ¿a c'o lo cupatänij ri' chiwe ri quinbij?

Man c'o tä ri' we man quinbij tä chiwe ri cubij ri Dios, we man quinbij tä jun tzij chiwe ri rajwaxic quiwetamaj. We man quink'alajisaj tä chiwäch ri tzij ri yo'm chwe rumal ri Dios, we man quinya jun tijonic chiwe, man c'o tä cupatänij wa' chiwe.

⁷ Kesajmpe' ka no'j chquij tak ri k'ojom ri man e c'asal taj, we ne are ri su', we ne are jun arpa. We man c'o u beyal ri k'ojom ri quesax chupam, ¿a cäch'obtaj lo ri' jas u wäch bix? ¡Man cäch'obtaj tä ri'! ⁸ Aretak cok'sax ri trompeta che qui siq'uixic ri winak che ri ch'oj, we man c'o u beyal cäban che, ¿a c'o lo jun winak ri' cuyac rib che ri ch'oj? ¡Man c'o taj! ⁹ Je' c'u cäc'ulmataj wa' iwuc' ix. We man quicoj ri iwak' che qui bixic tzij ri quech'obtajic, ¿a cäch'obtaj lo ri' ri quibij? ¡Man cäch'obtaj taj! Xane xak pa ri quiäkik' ri' cäsach wi ri i tzij. ¹⁰ Cho ruwächulew, kas tzij q'uia u wäch ri quech'aw wi ri winak, chquijujunal c'ut c'o ri quel cubij ri qui tzij. ¹¹ We c'u ri in man quinch'ob tä ru ch'abal jachin ri tajin cätzijon wuc', man junam tä ri ka tinimit ri' ruc'. Jun wi ri' ru tinimit ri are', xukuje' jun wi ri' ri nu tinimit in. ¹² Je c'u ri' we ri ix sibalaj quel i c'ux che tak ri cuinem ri queusipaj ri Lok'alaj Espíritu, chicojo ba' i chuk'ab rech cäya'taj chiwe ri cuinem ri cäquiya u chuk'ab ri qui cojonc ri kachalal cojonelab.

¹³ Rumal ri' jachin ri cäch'aw pa jule' tak ch'abal chuta' che ri Dios chi cäyi' ri cuinem che ri are' chuk'alajisaxic ri quel cubij ri tzij. ¹⁴ We ri in quinban orar pa jule' ch'abal, are ri wanima' ri' cäch'aw ruc' ri Dios. Are c'u ri tzij ri tajin quinbij man cuch'ob tä nu jolom. ¹⁵ ¿Jas c'u ri rajwaxic

quinbano? Rajwaxic quinban orar ruc' ri wanima' xukuje' quinban orar ruc' ri nu chomabal. Rajwaxic quinbixon ruc' ri wanima' xukuje' quinbixon ruc' ri nu chomabal. ¹⁶ We ri at tajin caya u k'ij ri Dios xak ruc' ri awanima', ri jun chic ri man c'o tä retam ri tajin cutatabej man cäcowin tä ri' cuya maltioxinic junam awuc' rumal chi man cuch'ob tä ri cabij. ¹⁷ Pune ta ne kas utz tajin caban chuya'ic ri maltioxinic, are ru cojoncic ri jun chic man curik tä chuk'ab. ¹⁸ Quinmaltioxij che ri Dios chi quincowin na quinch'aw pa jule' tak ch'abal chiwäch ix iwonojel. ¹⁹ Are c'u chquiwäch ri kachalal cojonelab, are utz na chwe quimbij quieb oxib tzij ri cäch'obtajic rech qui tijoxic niq'uiaj chic, chuwäch ri quimbij lajuz mil tzij pa jun ch'abal ri man cäch'obtaj taj.

²⁰ Kachalal, mixchomanic je' jas ri quechoman ri ac'alab ri man c'o tä quetam. Are c'u chibana iwe jas ri cäca'n ri ac'alab ri man quetam taj cäca'n ri etzelal. Chixchoman c'ut jas ri ri'jab chubanic ri utzil. ²¹ Cubij c'u pa ru Lok' Pixab ri Tz'ibtalic: "Pa jule' tak ch'abal queinch'abej na we winak ri', queincoj c'u na winak ri man qui winakil taj che qui tzijobexic. Pune c'u je ri' man cäquita tä wi ri quimbij, cubij ri Kajaw Dios," —cächa'. ²² Je c'u ri' ri ch'awem pa jule' tak ch'abal are jun c'utbal chque ri man e cojonelab taj, man are tä ri' chque ri cojonelab. Are c'u ru k'alajisaxic tzij ri yo'm rumal ri Dios are jun c'utbal wa' chque ri cojonelab, man are tä ri' chque ri man e cojonelab taj. ²³ Aretak qui mulim quib conojel ri kachalal cojonelab, we c'u conojel tajin quech'aw pa jule' tak ch'abal, queboc c'u bi jujun ri man c'o tä quetam, we ne

jujun ri man e cojonelab taj, ¿a mat cäquibij na ri e are' chi xa ix ch'ujarinak chic? ¡Je', je ri!' ²⁴ We c'u conojel tajin cäquik'alajisaj tzij ri yo'm chque rumal ri Dios, aretak coc bi jun ri man cojonel taj, we ne jun ri man c'o tä retam, cuch'ob rib ri' chi ajmac, cuna' ri' pa ranima' ri mac ru banom aretak cutatabej ri tajin cäquibij conojel. ²⁵ Je ri' ri c'o pa ranima' ri man quetam tä niq'uiaj winak chic quel na wa' chi sak. Cäxuqui c'u na, cäk'ijilan na che ri Dios, cubij c'u na chi kas tzij c'o ri Dios iwuc'.

Ronojel ri quibano, chibana pa cholajil, utz c'u u banic wa' quibano

²⁶ Je c'u ri', kachalal, ri u beyal are je wa': Aretak quimulij iwib e c'o jujun chiwe ri cäquibixoj salmos, niq'uiaj chic cäquiya tijonic, e c'o c'u jujun cäquik'alajisaj tzij ri yo'm chque rumal ri Dios. Jujun chic cäquiya tzijonem pa jule' ch'abal, jujun chi c'ut cäquik'alajisaj ri bim pa ri jule' ch'abal ri'. Ronojel ba' ri quibano, chibana wa' chuya'ic u chuk'ab ri qui cojononic ri kachalal cojonelab. ²⁷ Aretak quixch'aw pa jule' tak ch'abal, ruc' quieb quech'awic, we ne oxib, xak xuwi ri'. Rajwaxic c'ut chijujunal quixch'awic, te c'u ri' rajwaxic chi jun chic cuk'alajisaj ri quibij. ²⁸ We c'u man c'o tä jun ri cäcowin chuk'alajisaxic ri tzij ri quibij pa jule' tak ch'abal, c'o jas mibij pa jule' tak ch'abal chquixol ri qui mulim quib, xane chijujunal chitzijobej iwib, xukuje' chixch'aw ruc' ri Dios. ²⁹ Je ri' xukuje' ri cäquik'alajisaj tzij ri yo'm chque rumal ri Dios, xa quieb, we ne oxib quech'awic, are c'u ri niq'uiaj chic quitatabej we utz ri cäbixic. ³⁰ We c'u c'o jas ri cuk'alajisaj ri Dios chuwäch

jun chic ri t'uyulic, ri jun ri tajin cäch'awic rajwaxic ri' cutänaba ch'awem. ³¹ Je ri' iwonojel ix ri quik'alajisaj tzij ri yo'm chiwe rumal ri Dios, quixcowinic quixch'aw chijujunal rech conojel c'o cäquetamaj xukuje' cäwalijisax ri canima'. ³² Ri cäquik'alajisaj tzij ri yo'm chque rumal ri Dios rajwaxic chi quenimanic, man cäca'n tä c'u xa jas ri cäcaj ri e are'. ³³ Je ri', rumal chi ri Dios are cuban ronojel pa ru cholajil, man xa tä cuban jech' che.

Chitakej u banic jas ri cäca'n ri kachalal cojonelab pa conojel tak ri tinimit. ³⁴ Ri ixokib, mech'aw ri' pa ri k'ijilanic aretak cäquimulij quib ri kachalal cojonelab rumal chi man ya'tal tä chque. Rajwaxic quenimanic jas ri cätakan wi ru Pixab ri Dios. ³⁵ Ri ixok we c'o jas craj cäretamaj, chuta' wa' che ri rachajil cho ja, rumal chi q'uixbal wa' chi cäch'aw jun ixok pa ri k'ijilanic.

³⁶ Rajwaxic quich'obo chi ru Lok' Pixab ri Dios man iwuc' ix taj xchaptaj wi u tzijoxic, xukuje' man xak xuwi tä ri ix ri i c'amom wa'. ³⁷ We c'o jun cuchomaj chi cäcowinic cuk'alajisaj tzij ri yo'm che rumal ri Dios, o cuchomaj chi are ri Lok'alaj Espíritu ri cäch'aw ruc' pa ranima', rajwaxic cuch'obo chi ri tajin quintz'ibaj bic chiwe are u takanic ri Kajaw Jesús. ³⁸ We c'u man cuch'ob tä ri' chi are u takanic ri Kajaw Jesús, utz la' we man cätatabex tä ri cubij ri are'.

³⁹ Je c'u ri', kachalal, chicojo i chuk'ab chuk'alajisaxic tzij ri yo'm chiwe rumal ri Dios, meik'atej c'u ri quech'aw pa jule' tak ch'abal chic. ⁴⁰ Ronojel c'u ri quibano, chibana wa' pa cholajil, utz c'u u banic quibano.

15

Ri apóstol Pablo cujiquiba u bixic chi ri Cristo kas tzij xc'astaj chquixol ri cäminakib

¹ Kachalal, che we chanim are cwaj chi cäna'taj chiwe ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio ri nu tzijom chiwe. Are c'u wa' ri tzij ri i c'amom pa ri iwanima', ri kas i takem u banic. ² Xukuje' rumal we Tzij ri' ri ix i rikom ru tobanic ri Dios, we quitakej u banic ri nu tzijom chiwe, we man xak tä lok' ix cojoninak che rumal chi man kas tä xich'obo.

³ Ri nu yo'm chiwe are ri tijonic ri nim na u banic ri yo'm chwe in. Xinc'ut chiwäch chi ri Cristo xcämisax cho ri cruz rumal rech ri ka mac, jas ri cubij ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic. ⁴ Xinbij chi xmuktajic, te c'u ri' xc'astaj churox k'ij chquixol ri cäminakib, jas ri xukuje' cubij ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic. ⁵ Xuc'ut c'u rib chuwäch ri Pedro, te c'u ri' chquiwäch conojel ri cablajuj apóstoles. ⁶ Te c'u ri' xuc'ut rib chquiwäch más na chquiwäch job cientos kachalal ri qui mulim quib. E q'uia c'u chque wa' e c'asal na cämich, pune niq'uijaj chi c'ut e cäminak chic. ⁷ Te c'u ri' xuc'ut rib chuwäch ri Jacobo, te c'u ri' chquiwäch conojel ri apóstoles.

⁸ Q'uisbal re, aretak u c'utum chi rib chquiwäch conojel ri niq'uijaj chic, xuc'ut rib chnuwäch in je' ta ne in jun ac'al ri jun chi wi rilic nu wäch xbanic. ⁹ Je ri', rumal chi ri in man nim tä nu banic chquixol ri apóstoles, man takal tä c'ut cäbix apóstol chwe rumal chi xinban c'äx chque ri kachalal cojonelab rech ri Dios. ¹⁰ Xa c'u rumal ru tok'ob ri Dios pa nu wi' je wa' nu banic. Man xak tä c'u lok' u tok'obisam nu wäch ri Dios, xane utz xelic rumal

chi sibalaj in chacuninak na chquiwäch conojel. Man in tä c'ut nu tuquiel wi xinbanow ronojel wa', xane are ri Dios ru tok'obisam nu wäch are c'olinak wuc'. ¹¹ Man c'o tä c'u we in che, we rumal ri nu tzij in ix cojoninak, we c'u ne rumal ri qui tzij ri niq'uiaj chic. Are wa' ru Lok' Pixab ri Dios ri cäkatzijoj, are c'u wa' ri ix cojoninak che.

Waral cäkil wi chi quec'astaj na ri cäminakib

¹² We c'u ri cäkatzijoj are la' chi ri Cristo xc'astaj chquixol ri cäminakib, ¿jas che e c'o jujun chiwe cäquibij chi man quec'astaj tä chi ri cäminakib? ¹³ We c'u man quec'astaj ri cäminakib, mat ba' xc'astaj ri' ri Cristo chquixol ri cäminakib. ¹⁴ We ta c'u mat xc'astaj ri Cristo chquixol ri cäminakib, mat ba' c'o u patän ri' ru Lok' Pixab ri Dios ri cäkatzijoj, xukuje' mat c'o u patän ri' chi ix cojoninak che ri Cristo. ¹⁵ We ta kas tzij je ri', k'alaj ri' chi xak uj banal tak tzij chrij ri Dios, rumal chi ka bim chi ri Dios xuc'astajisaj ri Cristo chquixol ri cäminakib. We man kas tzij chi quec'astaj na ri cäminakib, man kas tzij tä ri' chi ri Dios xuc'astajisaj ri Cristo chquixol ri cäminakib. ¹⁶ We c'u man quec'astaj tä chi ri cäminakib, mat c'u xc'astaj ri' ri Cristo chquixol ri cäminakib. ¹⁷ We ta c'u mat xc'astaj ri Cristo chquixol ri cäminakib, man c'o tä u patän ri' chi ix cojoninak. C'ä ix sachinak ri' rumal ri i mac. ¹⁸ We ta c'u je ri', xukuje' quel cubij chi ri cojonelab che ri Cristo ri e cäminak chic, xukuje' xsach ta qui wäch ri'. ¹⁹ We ta xak xuwi pa ri ka c'aslemal cho ruwächulew c'o u patän chi cäcu'bi ka c'ux chrij ri Cristo, uj ta ri' ri sibalaj bisobal ka wäch chquiwäch conojel ri winak.

20 Cämıc c'ut ketam chi kas tzij xc'astaj ri Cristo chquixol ri cämınakib. Are c'utbal re wa' chi kas tzij quec'astaj na ri cämınakib. 21 Xa c'u rumal jun winak xpe ri cämical pa qui wi' conojel ri winak, je ri' xukuje' rumal jun winak quec'astaj na conojel ri cämınakib. 22 Rumal c'u ri Adán conojel ri winak quecämıc, je ri' xukuje' conojel ri e rech ri Cristo cäquirik na ri kas c'aslemal ri man c'o tä u q'uisic. 23 Ronojel c'u wa' cäc'ulmataj na pa ru cholajil: Nabe xc'astaj ri Cristo chquixol ri cämınakib. Te c'u ri' ri e rech ri Cristo quec'astaj na aretak cäpetic. 24 Aretak bantajınak chi wa', cäpe na ru q'uisbal ronojel. Are chi' ri Cristo cusach na qui wäch ri c'o qui takanic, ri k'atal tak tzij, xukuje' ri niq'uiaj takanelab ajchicaj. Cujach c'u na ronojel u wäch takanic pu k'ab ri Dios ka Tat. 25 Tzrajwaxic c'ut chi cätakan na ri Cristo, c'ä cäyi' na che rumal ri Dios chi cäch'acanic, kas c'u cätakan pa qui wi' conojel ri cäca'n qui c'ulel che. 26 Ri q'uisbal c'ulel ri cäsach na u wäch, are ri cämical. 27 Ronojel c'ut u jachom ri Dios pu k'ab ri Cristo rech cätakan puwi'. Aretak cubij ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic chi ronojel jachom pu k'ab ri Cristo, k'alaj chi man coc tä ri Dios pa cuenta rumal chi are ri Are' ri xjachow ronojel pu k'ab. 28 Aretak ronojel jachom chi pu k'ab ri Cristo rech cätakan puwi', te c'u ri' ri Are' c'ut, ri u C'ojol ri Dios, kujach na rib pu k'ab ru Tat ri xjachow ronojel pu k'ab ri Are'. Je ri' ri Dios are ri Are' ri cätakan na puwi' ronojel ri c'olic.

29 We ta mat c'o ri c'astajibal chquixol ri cämınakib, ¿jas che e c'o jujun ri cäban qui kasna' che qui q'uexwäch ri ya e cämınak chic? ¿Jas

che je' cäca'n wa'? We man quec'astaj tä chi ri cäminakib, ¿jas u patän wa' chi cäban qui kasna' che qui q'uexwäch ri cäminakib? ¡Man c'o taj!

³⁰ ¿Jas c'u che ri uj ronojel k'ij xa uj c'o cho ronojel u wäch c'äx? ³¹ Ri in ronojel k'ij xak in c'o cho ri cämical. Are kas tzij ri quinbij, kachalal, pune je ri' nim c'u ri quicotemal ri quinna' pa ri wanima' iwumal ix rumal chi ix cojoninak chic che ri Kajaw Jesucristo. ³² Ri in je wa' ri quinbij chi xintij nu chuk'ab cuc' ri winak aj Éfeso. Je' ta ne cuc' awaj aj pa tak juyub xinch'ojin wi. ¿Jas c'u xinch'ac che wa'? We kas tzij chi man quec'astaj tä chi ri cäminakib, kas tzij ta ri' ri cäquibij ri winak: “Chujwok, katija' c'u jachique ri cäkaj rumal chi chuwek cujcämíc,” —quecha ri'.

³³ C'o jachin jun winak mixsubuwic. Je' jas ri cubij ri tzij: “Ri jun ri querachi'laj ri itzel tak winak, quetzeletaj na ri utzalaj u no'j cumal,” —cächa'. ³⁴ Chiq'uexa ri i chomanic, chibana c'u ri jicom pa ri i c'aslemal, mixmacunic. E c'o c'u jujun chiwe ri man kas quietam tä u wäch ri Dios. Quinbij wa' chiwe rech quixq'uixic.

Waral cäkil wi jas qui banic ri cäminakib aretak quec'astajic

³⁵ We c'u ne c'o jun cuta' chke, cubij: “¿Jas cäbantaj na rech ri cäminakib quec'astajic? ¿Jas lo u banic ri' ri qui cuerpo?” —cächa ri'. ³⁶ Jachin ri je' cuta' wa' xa con ri'. Rumal chi aretak jun ija' cätiquic, ri ija' ri' rajwaxic cäk'ay ri rij rech cätuxic, cäq'uiy c'u ri tico'n. ³⁷ Ri cämuk can pa rulew man are tä ri tico'n ri q'uiyinak chi lok, xane xa are ri ija', we are trico, o we ne are jun

u wäch ija' chic jas ri ixim. ³⁸ Ri Dios c'ut cuban na che ri ija' ri' jas ru banic ri craj, chquijujunal c'ut queuq'uiyisaj jas ri craj cuban chque. ³⁹ Man conojel tä ri cuerpos xak junam qui wäch. Xane jun wi ri qui cuerpo ri winak, jun wi ri que ri awaj, jun wi ri que ri cär, xukuje' jun chi wi ri que ri chicop ajuwocaj. ⁴⁰ Je ri' xukuje' e c'o cuerpos ajchicaj, e c'o c'u cuerpos ajuwächulew. Jun chi wi ri qui je'lal ri cuerpos ajchicaj, jun chi wi c'ut ri qui je'lal ri cuerpos ajuwächulew. ⁴¹ Ru juluwem ri k'ij man junam tä ruc' ru juluwem ri ic', xukuje' man junam tä ruc' ri qui juluwem ri ch'imil. Chquixol ri ch'imil c'ut jalajoj wi ri qui juluwem ri jun ruc' ri jun chic. ⁴² Are c'u je wa' cäc'ulmataj na aretak quec'astaj ri cäminakib. Cämuk can jun cuerpo ri cäk'ayic, cäc'astaj c'u na jun cuerpo ri man cäk'ay tä chic, ri man cäcäm taj. ⁴³ Cämuk can jun cuerpo ri tzel quilitajic, cäc'astaj c'u na jun cuerpo ri je'lic, ri nim na u k'ij. Cämuk jun cuerpo ri man kas c'o u chuk'ab, cäc'astaj c'u na jun cuerpo ri kas c'o u chuk'ab. ⁴⁴ Cämuk can jun cuerpo ajuwächulew, cäc'astaj c'u na jun cuerpo ajchicaj. We c'o ri' ri cuerpo ajuwächulew, xukuje' c'o ri' ri cuerpo ajchicaj.

⁴⁵ Je' jas ri cubij ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic: “Ri nabe achi, ri Adán, xban che chi are jun winak ri c'o u c'aslemal,” —cächa'. Are c'u ri q'uisbal Adán are ri Espíritu ri cuya c'aslemal. ⁴⁶ Man are tä c'u xpe ri ajchicaj nabe, xane are nabe xpe ri ajuwächulew. Te c'u ri' xpe chi ri ajchicaj. ⁴⁷ Ri nabe achi ri xban ruc' ulew are jun ajuwächulew. Ri ucab achi, ri Kajaw Jesús, pa ri caj xpe wi. ⁴⁸ Ri

cuerpos ajuwächulew, e are je' jas ru cuerpo ri nabe winak ri xban ruc' ulew. Are c'u ri cuerpos ajchicaj e are je' jas ru cuerpo ri Jun ri xpe chicaj. ⁴⁹ Ri ka banic cämïc are je' jas ri achi ri xban ruc' ulew, copan c'u na ri k'ij aretak je' cujbantaj na jas ri Jun ri ajchicaj.

⁵⁰ Ri quel cubij ri tajin quinbij chiwe, kachalal, are la' chi uj ruc' ri ka cuerpo ri' ri xa re ti'j, re bak man cuya' taj cujopan chila' chicaj jawije' ri cätakan wi ri Dios pa ka wi'. Ri xa cäk'ayic man cuya' taj chi mat c'o u q'uisic. ⁵¹ Cwaj c'ut chi quiwetamaj ri man etamtal taj. Man konojel tä ri uj cujcäm na, konojel c'ut cäq'uextaj na ri ka banic. ⁵² Xa c'u pa jun rat cäc'ulmataj wa', je' jas ri cuban jun winak cuyuba' u wak'äch, aretak cäban ri q'uisbal trompeta. Cätataj c'u na chi cok'sax ri trompeta. Te c'u ri' quec'astaj na ri cäminakib rech man quecäm tä chic. Are c'u ri uj, konojel cäq'uextaj na ri ka banic. ⁵³ Rajwaxic c'ut chi we ka c'aslemal ri' ri xa cäq'uis u wäch, are cäq'uextaj wa', cäc'oji c'u na ri ka c'aslemal ri man c'o tä u q'uisic. We ka cuerpo ri' ri xa cäcämïc cäq'uextaj na wa' rech cäc'oji na jun ka cuerpo ri man cäcäm taj. ⁵⁴ Aretak we ka c'aslemal ri' ri xa cäq'uis u wäch are q'uextajinak chic, cäc'oji c'u ri ka c'aslemal ri man c'o tä u q'uisic. Aretak we cuerpo ri' ri xa cäcämïc q'uextajinak chic rech cäc'oji na jun cuerpo ri man cäcäm taj, je' quel na wa' jas ri cubij ru Lok' Pixab ri Dios ri Tz'ibtalic: “¡Sachinak u wäch ri cämical, tz'akat c'u ri ch'acanic!” — cächa'. ⁵⁵ “Ri at, cämical, ¡man ya'tal tä chic chawe ru banic c'äx chke! Cämical, cabij chi catcowinic catch'acan pa ka wi', man catch'acan tä c'u na,” —

cächa ri'. ⁵⁶Ri cäyo'w u chuk'ab ri cämical chubanic c'äx chke, tzare ri mac. Are c'u ri cäyo'w u chuk'ab ri mac tzare ri ojer Pixab. ⁵⁷Maltiox c'u che ri Dios chi cuya chke chi cujch'acan na rumal ri Kajaw Jesucristo.

⁵⁸Rumal c'u ri', lok'alaj tak kachalal, chibana jicom che ri iwanima', chijiquiba c'u i c'ux rech quitakej na u patänixic ri Kajaw Jesús amak'el ronojel k'ij. Je ri', rumal chi ri ix iwetam chi ri chac ri quiban chupatänixic ri Kajaw Jesús, man xak tä lok' quiban wa'.

16

Waral cäkil wi jas cäban chumulixic ri puak che qui to'ic ri kachalal cojonelab

¹Aretak quimulij ri puak che qui to'ic ri kachalal cojonelab, chibana ix jas ri xinbij chque ri kachalal cojonelab ri e c'o pa tak ri tinimit re Galacia. ²Pa tak ri nabe k'ij rech ronojel semana chijujunal rajwaxic quitas can jubik' che ri xich'aco. Jampa' ri quixuto' wi ri Dios chutasic are ri' quic'ol canok, rech aretak quinopan in iwuc' man rajwaxic taj chi c'o puak cämulic. ³Aretak in c'o chi iwuc', queintak na bi pa Jerusalén jachin tak ri e cha'tal chi iwumal. E are wa' quec'amow na bi ri puak ri i mulim ruc' ri wuj ri quinya bi pa qui k'ab. ⁴We c'u cäkachomaj chi rajwaxic quine' in, quebe' na junam wuc'.

Ri apóstol Pablo cuchomaj jas cubano aretak copan pa ri tinimit Corinto

⁵Aretak quinopan iwuc' chila' pa Corinto, rajwaxic chi nabe quinoc'ow pa Macedonia. Te c'u

ri' quinopan iwuc' ix. ⁶ We ne quinc'oji na quieb oxib ic' iwuc', we c'u ne quinc'oji na chila' ronojel ri sak'ij. We je ri' quinbano, ri ix quixcowinic quinito' che ri nu binem jawije' ri rajwaxic quine' chi wi na. ⁷ Man cwaj tä c'ut chi xak jun rat quinwil i wäch, xane are cwaj quinc'oji na quieb oxib ic' iwuc', we are wa' craj ri Dios. ⁸ Quincanaj c'u na pa ri tinimit Éfeso c'ä curika na ri nimak'ij re Pentecostés.* ⁹ Je ri' quinban na rumal chi quinwilo chi yo'm chwe chi cuya' quintzijo ru Lok' Pixab ri Dios rech q'uia quecojon na, pune c'u e q'uia xukuje' ri cäca'n qui c'ulel chwe.

¹⁰ We copan ri Timoteo iwuc', chito' pa ronojel rech cäquicot na iwuc', man c'o tä c'u jas cubisoj. Je' chibana wa' che rumal chi ri are' cächacun chutzijoxic ru Lok' Pixab ri Dios je' jas ri quinban in. ¹¹ C'o jun chiwe märetzelaj u wäch. Xane chito' rech cäcowinic cutakej ru be ruc' utzil, rech cätzelej chi na lok wuc' rumal chi ri in weye'm ri are' junam cuc' ri niq'uijaj kachalal chic.

¹² Ri in sibalaj xinbochi'j ri kachalal Apolos chi que' ri are' junam cuc' ri niq'uijaj kachalal che rilic jas i banom. Ri are' c'ut man xraj taj xe' cämich. Que' c'u na ri are' aretak cäcowinic.

Ri apóstol Pablo cuya apan rutzil qui wäch ri cojonelab

¹³ Chc'astaj ba' ri i chomanic, chijiquiba ri iwan-ima' rech quitakej ri cojonich chrij ri Cristo. Mixej c'u iwib, xane chiwila' chi c'o i chuk'ab. ¹⁴ Ronojel ri quibano, chibana wa' rumal chi queiwaj cono-jel.

---

* **16:8** “Pentecostés”: Chawila' Hechos 2:1, nota.

¹⁵ Kachalal, ri ix iwetam chi ri rachalaxic ri Estéfnas, e are' ri nabe chque ri winak chila' pa Acaya ri xecojon che ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio. Ri e are' c'ut qui jachom quib che qui patänixic ri kachalal cojonelab. ¹⁶ Cwaj c'ut chi ri ix queinimaj ri winak ri je' căca'no jas ri e are', xukuje' chi queinimaj conojel ri quetobanic, ri quechacunic jas ri e are'. ¹⁷ Quinquicotic rumal chi xepe ri Estéfnas, ri Fortunato, xukuje' ri Acaico. Ri e are' xca'no jachique ri man xixcowin tä ix chubanic rumal chi man ix c'o tä waral. ¹⁸ Ri e are' xquiwalijisaj ri wanima' in xukuje' ri iwanima' ix. Nim ba' cheiwila wi ri winak ri e je' jas ri e are'.

¹⁹ Ri kachalal cojonelab ri e c'o pa tak ri tinimit re Asia căquiya bi rutzil i wäch. Ri Aquila ruc' ri Priscila, xukuje' ri cojonelab ri căquimulij quib cho cachoch, căquiya bi nimalaj rutzil i wäch pa ru bi' ri Kajaw Jesús. ²⁰ Conojel ri kachalal căquiya bi rutzil i wäch. Chiya ba' rutzil i wäch ix chbil tak iwib. Chitz'umaj iwib chuwäch ri Dios. Retal c'u wa' chi kas quiwaj iwib.

²¹ In wa', ri Pablo, quintz'ibaj bi wa' we rutzil i wäch ri' ruc' ri nu k'ab in.

²² Jachin ri man lok' tä cäril wi ri Kajaw Jesucristo, chpe ta na c'äx puwi' rumal ri Dios. ¡Chpeta na la, Kajaw Jesús!

²³ Are ta ba' ri Kajaw Jesucristo cätok'obisan i wäch. ²⁴ Pa ru bi' ri Kajaw Jesús, quintak bi u bixic chiwe chi quixwaj ix nimalaj iwonojel. Amén.

Ru Lok' Pixab Ri Dios
New Testament in K'iche' Cantel; quc (GT:quc:K'iche'),
traditional spelling

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: K'iche'

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in K'iche'

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

8430bd05-7384-53a0-b6f0-f6365890a2fe